

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra psychosociálních věd a etiky

Bakalářská práce

ŽIVOTNÍ SITUACE ŽEN ŽIJÍCÍCH V AZYLOVÉM DOMĚ

Life Situation of Woman in The Shelter

Vedoucí práce:

Mgr. Jan Kaňák

Autor:

Jana Súkeníková

Praha 2014

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Mgr. Janu Kaňákovi za odborné vedení této práce a za všechny cenné rady a připomínky k danému tématu.

Dále bych chtěla poděkovat paní ředitelce azylového domu, že mi pomohla realizovat rozhovory.

Ing. Martině Novotné za jazykovou korekturu.

Závěrem bych ráda poděkovala všem ženám, které se účastnily výzkumu, za jejich čas a ochotu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Benátkách nad Jizerou dne:

.....

Jana Súkeníková

Anotace

Bakalářská práce se zabývá životní situací žen žijících v azylovém domě. Tato práce je teoreticko - výzkumná. Teoretická část práce je především zaměřena na posouzení životní situace, sociální fungování a reflexivní zvládnání. Popisem azylových domů a jejich zakotvení v Zákoně o sociálních službách se věnuji v menším rozsahu. Praktická část je realizována pomocí kvalitativního výzkumu, který je veden formou rozhovorů s matkami. Z těchto rozhovorů vznikly výstupy pro mou práci.

Cílem této práce je zjistit, jak se ženy dostaly do azylového domu, a jaká byla jejich životní cesta.

Klíčová slova

životní situace, posouzení, azylové domy, osamělá matka, sociální fungování, sociální práce, sociální pracovník, problém, pomoc, klient

Annotation

Bachelor work deals with the Life Situation of Women living in the Shelter. This work is theoretical - research. The theoretical part of the work is mainly focused on the assessment of the environmental situation, social functioning and reflexive coping. The description of the shelters and their inclusion in the Social Services Act is devoted to a lesser extent. The practical part is realized by means of qualitative research, which is conducted through interviews with mothers. From these conversations arose outputs for my work.

The aim of this work is to determine how the women came to the shelter, and what was their way of life.

Key words

life situation, assessment, asylum house, single mother, social functioning, social work, social worker, problem, support, client

Obsah

Úvod	8
1. Sociální fungování a životní situace.....	10
1.1 Rozpracování konceptu dle Bartlett.....	12
1.2 Reflexivní životní zvládnání dle Navrátila.....	13
2. Posouzení životní situace.....	15
2.1 Pojem posouzení životní situace.....	15
2.2 Modely posouzení životní situace.....	17
2.3 Metodika posouzení	18
3. Azylové domy	20
3.1 Charakteristika azylových domů pro matky s dětmi.....	20
3.2 Pomáhající pracovníci v azylovém domě.....	21
3.3 Formy poskytování služeb dle zákona č.108/2006 Sb.....	22
3.5 Činnosti azylových domů.....	23
Shrnutí teoretické části	25
II. METODOLOGICKÁ ČÁST	26
4. Charakteristika výzkumu	26
4.1 Cíl výzkumu	26
4.2 Hlavní výzkumná otázka a dílčí výzkumné otázky	26
4.3 Metoda výzkumu	27
4.4 Technika sběru dat	28
4.5 Operacionalizace.....	28
4.6 Metoda analýzy dat	29
4.7 Reflexe kvality výzkumu.....	30
4.8 Etické aspekty výzkumu.....	31
III. VÝSTUPY Z VÝZKUMU	32
5. Popis zařízení	32
5.2 Běžný postup přijetí do azylového domu	33
5.3 Výzkumný soubor.....	34
6. Výsledky	35

6.1 Marie	35
6.2 Petra	38
6.3 Aneta	42
6.4 Diana	45
6.5 Andrea	49
7. Interpretace zjištěných údajů	52
Závěr	55
Seznam použité literatury	57
Seznam příloh	59

Seznam zkratk

AD - azylový dům

PC - počítač

ZŠ - základní škola

ČR - Česká republika

Tzn. - to znamená

Tzv. - tak zvaně

Apod. - a podobně

OSPOD - odbor sociálně právní ochrany dětí

HVO – hlavní výzkumná otázka

Úvod

Toto téma mě oslovilo vzhledem k tomu, že jsem svou odbornou praxi strávila v azylovém domě. Dalším důvodem k vybrání tohoto tématu bylo také zamyšlení se nad skutečností, jak jsme blízko situaci, kdy se můžeme ocitnout na pokraji chudoby a bez pomoci.

V této práci se budu věnovat ženám - matkám, které jsou kvůli nepříznivé životní situaci nuceny žít v azylových domech. Zmapuji důvody, které je do azylového domu přivedly. V návaznosti na to chci dojít k zjištění, jak svou situaci řeší a podílí se na znovuzачlenění do společnosti. Chceme-li porozumět problematice matek žijících v AD, měli bychom si uvědomit, že se často nachází v obtížné životní situaci vyznačující se problémy na straně jejich sociálního zvládnání i bariérami ze strany společnosti. Další významnou komplikací jejich sociálního zvládnání je, dle mého názoru, také jejich osobnost, osobní historie a motivace ke změně způsobu života. Myslím si, že jejich životní situace vyžaduje pomoc a podporu, aby dokázaly fungovat ve společnosti a nevracely se zpět do azylového domu, aby si našly bydlení a práci, a dokázaly se tak postarat o sebe a své děti. Cílem práce je odpovědět na HVO, která je: Jaká životní cesta přivedla matky do azylového domu? K odpovědi dojdou pomocí definování konceptů, o které se opírá teoretická část.

Teoretická část se zabývá termínem sociální fungování, tím jak se opírá o sociální práci a prostředí. Další významnou částí je reflexivní zvládnání dle Navrátila, které popisuje určité úkoly, člověk je buď zvládá, nebo nezvládá. Další kapitola je věnována posouzení životní situace, která je chápána jako sběr a hodnocení informací. V rámci tohoto procesu získává sociální pracovník od klienta informace, které si zařazuje do důležitých kontextů.

Poslední částí je uvedení do problematiky azylových domů. Důvodem ke vzniku azylových domů bylo především mnoho lidí bez přístřeší. Objevil se pojem zvaný bezdomovectví, který se dá v širším slova smyslu vysvětlit jako osamocení lidé bez přístřeší, bez rodinných vztahů a bez zaměstnání, ale mohou se jimi také stát matky (někdy i rodiny) s dětmi. Těchto lidí začalo postupně přibývat. A tak potřeba řešit bytovou situaci těchto lidí začala být závažnější. Proto se začaly stavět azylové domy a ty se zdály být jednou z možností, jak této problematice čelit.

Azylové domy nabízí kromě poskytnutí zázemí a sociální péče různé programy pro své klienty, které jim mají pomoci zlepšit situaci. Azylový dům je zastávkou pro lidi, kteří si

sami nemohou najít bydlení a potřebují čas a peníze na vyřešení své krize. Jelikož jsem měla známosti z azylového domu, dohodla jsem si s vedením, že mi pomohou zrealizovat rozhovory potřebné pro mou práci. Vedení mi poskytlo 5 klientek, které chtěly spolupracovat, a tak mohla vzniknout výzkumná část této práce.

Metodologická část této práce se týká samotného výzkumu týkající se matek žijících v azylovém domě. Cílem výzkumu je odpovědět na otázku, proč se ženy dostaly do azylového domu, a jaká byla jejich životní cesta. K tomuto výzkumu byla stanovena hlavní výzkumná otázka a dílčí výzkumné podotázky. Kvalitativní výzkum byl zvolen jako metoda výzkumu. Jako techniku jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru. Narativní přístup byl vybrán proto, aby se životní příběh žen žijících v azylovém domě dal pochopit jako celek.

Výstupy z výzkumu obsahují popis zařízení, kde jsou klientky ubytovány. Zde je vytvořen fiktivní název zařízení, pro zachování anonymity. Je zde popsán výzkumný soubor, který je pro přesnost zapsán v tabulce. V neposlední řadě jsou uvedeny výsledky z rozhovorů. Každé z účastnic je změněno jméno a posléze jsou zde přepsány rozhovory včetně přímé citace klientek. Jako závěr těchto výstupů analyzuji interpretaci zjištěných údajů.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Sociální fungování a životní situace

Jestliže se žena rozhodne odejít z azylového domu, předpokládá se, že bude samostatně fungovat, a zvládat žít v souladu se zákony společnosti. Často se tyto ženy nedokážou začlenit a nacházejí se v komplikované životní situaci. V této nepříznivé situaci, je však potřeba sociální intervence, aby se zvýšila naděje na jejich začlenění do života, jež odpovídá normám společnosti. Proto se v této části zabývám pojmy, které se problematikou sociálního fungování zabývají.

Sociální fungování je v podstatě pojem, kterým je vyjadřován cíl sociální práce. Tento termín nadále soustřeďuje pozornost na otázku, zda a proč se dělí životní situace člověka na dva typy nerovnováh. V první řadě nerovnováha mezi očekáváním prostředí a schopnost je zvládat, v druhé řadě nerovnováha mezi náročností požadavků prostředí a podporu, kterou toto prostředí člověku při jejich zvládnutí udává (Musil, 2004, s. 182 - 183¹). Je zřejmé, že hlavní podstatou konceptu sociálního fungování je tedy představa, že lidé a prostředí jsou v permanentní interakci, přičemž toto prostředí klade na člověka specifické požadavky a člověk je nucen na ně zvláště reagovat (Navrátil, 2000, s. 12 - 14).

Opora sociálního fungování začala být vnímána také jako jeden z důležitých cílů sociální práce jako specifické profese (Morales a Sheafor in Navrátil 2009, s. 30). Termín sociálního fungování osvětluje základní prvek přístupu sociálních pracovníků ke světu a lidem v něm. Lidé nefungují jako stroje, ale jsou v podstatě ve svém životě ovlivňováni svým prostředím.

Moderní pojem sociálního fungování pomáhá porozumět aktuální životní situaci. Na základě této znalosti si sociální pracovník klade otázky tohoto typu:

- Jaká je schopnost určitého jednotlivce/skupiny zvládat problémy?
- Jaké jsou požadavky sociálního prostředí, ve kterém se určitý jedinec/skupina o řešení svých problémů snaží?
- Jakou pomoc prostředí jednotlivci dává?
- Které nároky prostředí daný jedinec/skupina dobře nezvládají?
- Co by pomohlo obnovit zvládnutí nároků?
- Jaké jsou důvody či faktory problémů a jejich nezvládnutí?
- Co by mělo být hlavním objektem intervence sociálního pracovníka?

¹ V celé práci jsem si vědoma, že pokud cituji doslovně používám uvozovky a kurzívu. Jestliže parafrázuji, uvádím pro přesnost strany knih, ze kterých jsem čerpala.

Termín sociální fungování se zabývá dynamickými stránkami životní situace, tj. vyjasnění napětí mezi osobou a prostředím v reálném čase a prostoru, je potřeba však nevynechat z popisu životní situace její statickou stránku, která obsahuje její prvky a systémy (Navrátil 2009, s. 31 - 32).

„Sociální fungování je podmíněno naplněním fyziologických (jídlo, přístřeší, bezpečí, zdraví a péče o ně, ochrana), psychologických (pocit zvládnání očekávání, sebedůvěra, sebeúcta, osobní identita) a sociálních (pocit sounáležitosti, sdílení, společenství, uznání a oprávnění) a noogeních (též duchovních) potřeb (naplnění hodnot, morální přesvědčení o správnosti jednání, prožitek krásného, náboženské přesvědčení, kulturní identita, přesvědčení o smysluplnosti života).“ (Barker, 1995, in Navrátil a Musil, 2000, s. 133)

Životní situace má dvojí význam. Dle Bartlett (1970) tento termín označuje životní úkoly, které staví běh jejího života před rodinu. Zároveň termín životní situace poznamenává jedinečnou sestavu rozmanitých faktorů života určité rodiny, které jejím příslušníkům brání, aby se, se svými životními úkoly potýkali bez pomoci zvenčí, ale spoléhali se pouze na své vlastní síly (Musil, Šrajer, 2008, s. 9).

Tzv. zlomové úkoly se stávají předmětem pozornosti sociálních pracovníků. Ty nastávají v běžných přechodových situacích, jimiž může být např. narození dítěte. Někteří členové rodiny se tak nedokáží vyrovnat s psychickými, ekonomickými či jinými důsledky, které vznikají z těžko zvladatelné zátěže. Tyto zlomové úkoly jsou pro rodinu velice náročné a bez pomoci zvenčí jsou tak těžko zvladatelné (Musil, Šrajer, 2008, s. 10).

Životní situaci chápeme též jako jedinečnou konfiguraci okolností života určité rodiny, která se snaží zvládat situaci rodiny, i když čelí překážkám zvládnání životních úkolů. Některé přístupy se snaží dovést sociálního pracovníka na hledání a odstraňování překážek, jiné dávají velký důraz na hledání a využívání zdrojů. Praktická schopnost sociálních pracovníků rozpoznávat a označovat překážky bývá obvykle rozvinutější, než schopnost pojmenovávat zdroje. Výsledkem není to, že se sociální pracovníci o zdroje nezajímají, ale důležitějším faktorem je odlišit potřebu povědomí o důležitosti zdrojů od možnosti vypátrat konkrétní (např. duchovní, ekonomické, psychické) zdroje ojedinelé rodiny a napomáhat jim k využití. Vlastnosti jednotlivých členů a charakteristiky rodiny ovlivňují zvládnání životních úkolů. Zvládat očekávání rodiny závisí na interakcích uvnitř rodiny (Musil, Šrajer, 2008, s. 10 - 11).

1.1 Rozpracování konceptu dle Bartlett

Bartlett (1970) zastávala názor, že sociální fungování je obecně považováno za podmnožinu teorie sociálních rolí. To je také koncept sociální práce. Sociální fungování je centrálně zaměřeno na sociální práci z hlediska výkonu role. Její pojetí sociálního fungování je jedním ze základních teoretických modelů sociální práce. Poukázala na to, že většina sociálních pracovníků by ráda zdůraznila dvě ústřední myšlenky, kdyby měli popsat své povolání: 1) sociální práce je jen pomáhající profese, 2) sociální práce se zabývá sociálním fungováním lidí (Bartlett 1970 s. 86, vlastní překlad). Tento pohled je ústředním bodem v prosazování argumentu, že sociální fungování má společný základ pro praxi v sociální práci.

Koncept Bartlett nejlépe vystihuje toto pojetí: (Bartlett 1970, s. 101 - 102, vlastní překlad)

Jedinec → Interakce → Prostředí

Základ spočívá v tom, že život jedince neprobíhá osamoceně od prostředí, nýbrž v interakci s ním. K sociálním interakcím tudíž dochází tímto způsobem. Autorka tento prostý koncept dále rozvine, a hovoří o těch událostech mezi jedincem a prostředím, které mají negativní vliv na sociální fungování neboli fungování jedince v sociálních situacích. Diskutuje o konceptu životních úkolů (task) a konceptu zvládání (coping), které vytváří koncept: Jedinec a jeho schopnosti zvládání (coping), Interakce-rovnovážná, nerovnovážná, Prostředí a jeho požadavky a podpora (demands and support).

Bartlett říká, že „*Koncept životních úkolů je způsob, jak vylíčit nároky uvrhnuté na jedince vlivem různých životních situací*“ (Bartlett 1970, s. 96, vlastní překlad). Na straně druhé zvládání poukazuje na snahy jedince vypořádat se, se situacemi, které mohou být rozmanitě pojaty jako například sociální úkoly, životní situace nebo problémy života. Lidé vnímají tyto životní situace jako napětí sociálního prostředí (Bartlett 1970, s. 100, vlastní překlad).

V tomto pojetí konceptu tedy nehovoříme pouze o interakci jednotlivce a prostředí, ale také o interakci jedincových schopností zvládat očekávání, která má vůči němu prostředí v různých životních situacích.

Na základě toho lze určit tři dimenze typických životních situací, a to:

- jedinec a jeho schopnosti zvládnání,
- prostředí a jeho očekávání,
- prostředí a jeho podpora.

Dojde-li k interakci jedince a prostředí, může dojít k nerovnováze, kterou jedinec není sám schopen vyřešit. Poté je v rámci intervence sociální práce potřebné se zaměřit na tuto nerovnováhu a posílit tím jedincovo sociální fungování. Sociální intervence, by se proto měla zaměřit na dopad rovnováhy rozkolísané, která tak může v důsledku vzniknout.

(Bartlett 1970, s. 99 - 106, vlastní překlad)

V sociálním fungování jedince tedy mohou nastat tři problémy, které zásadním způsobem mají vliv na přístup sociální práce ke klientovi. Nadměrná očekávání a nedostatečná podpora vyžadují zásah za účelem navození jejich přiměřeného stavu vůči jedincovým schopnostem. Aby byl jedinec schopen zvládnout nedostatečnou schopnost, žádá si to intervenci ze strany jedince. Jestliže jsou obě strany sociálního fungování ze strany jedince nepřiměřené, námětem intervence se musí stát obě. Předpokladem pro intervenci je posouzení situace jedince (assessment), což vyplívá z poznání vzorů klienta a prostředí (Bartlett 1970, s. 86, vlastní překlad).

1.2 Reflexivní životní zvládnání dle Navrátila

Sociální fungování je spjato s funkcionálním paradigmatem raně moderní doby a symbolicky představuje raně moderní sociální vztahy. Podle těch, kteří vycházejí z tvrzení, že žijeme v době, jež by bylo možné označit jako post-moderní, využíváme vhodnější termín k povaze životní situace člověka, a to *reflexní životní zvládnání*.

Tento termín je souhrnný a postihuje plně možnosti člověka v uskutečňování svých životních projektů. Na tento pojem jsou terminologicky vázány i další termíny, které jsou v sociální práci praktikovány, těmi je životní situace, reflexivní životní zvládnání, životní plánování a životní očekávání (Navrátil 2009, s. 50). Základní tezí je, že člověk je podstoupen normativním sociálním očekáváním, které ve vzájemném působení s ním zvládá (a pak je to vše v pořádku), nebo nezvládá (tím vzniká problém). Pozdně moderní éra přinesla mylné představy všech významných struktur, které mohly být v ranných fázích modernity původem silných sociálních očekávání s formativním vlivem na život člověka a jeho identitu. Důsledky z pohledu sociálního fungování jsou patrné z vlivu socializačních struktur, které značně

zesláblly. V rámci toho se objevila nová očekávání prostředí, která mohou mít však jinou povahu (Navrátil, 2009, s. 37 - 38).

Reflexivní životní zvládání je možno ohraničit jako schopnost uskutečňovat reflexivní životní projekty v sociálním prostředí. Toto pojetí vztahu člověka a jeho prostředí přijímá dynamickou a aktivní roli každého jednotlivce, na kterého moderní definice sociálního fungování nahlíží pasivně. Má-li jedinec vztah se svým prostředím, tak vstupuje do interakce (není-li blokována) tvůrčí roli (tvůrčím aktem zde je i očekávání). Sociální prostředí tak není napospas pozdně modernímu člověku (očekávání prostředí nejsou fatálním vymezením), vůči tomuto prostředí se určují a získávají životní projekty. Klasické pojetí sociálního zvládání se dá charakterizovat jako to, co se v životní situaci děje, prvky a systémy představit jako jeviště a jeho řád včetně přítomných herců (Navrátil, 2009, s. 50 - 51).

„Důraz na životní očekávání je přiměřený, také pokud se zabýváme sociální prací z pohledu životního plánování. Na jedné straně je pro reflexivní utváření života podstatný rozměr životních očekávání, tužeb a snů a na straně druhé je významné hledisko dispozic zdrojů, a tedy reálných možností“ (Navrátil, 2009, s. 51).

Koncept reflexivního životního zvládání tvoří tvůrčí sílu člověka jako takového, který však není mimo vlivy sociálních kontextů. V kontextech prostředí se schopnost člověka uskutečňuje na reflexivní životní projekty. Tyto projekty se vytvářejí v kontextu existenciálních témat života, s nimiž se člověk v pozdně moderní společnosti musí střetávat jednotlivě. Prostřednictvím životního očekávání se člověk vztahuje ke svému životnímu očekávání (Navrátil, 2009, s. 36 - 50).

2. Posouzení životní situace

V této kapitole se budu věnovat problematice posouzení životní situace. Nejprve obecně, poté se uchýlím k podrobnějšímu představení metod a modelů posouzení. Pojmy dané problematiky budu jasně definovat. Tato část textu mi poslouží k vydefinování dílčích výzkumných otázek a k operacionalizaci. Je nutné zjistit, v jaké životní situaci se ženy žijící v azylovém domě nacházejí. Důvodů, proč ženy přicházejí do azylových domů je, totiž mnoho.

2.1 Pojem posouzení životní situace

Posouzení životní situace je zřejmě jedno z nejsložitějších a nejkontroverznějších témat v sociální práci. Termín posouzení (assessment) se vztahuje k procesu a produktu porozumění, jež přistupuje k plánování cílů (Johnson, 1988). Historicky se tento termín vztahoval spíše k diagnóze (pojem diagnóza se zdá být nevhodný pro společenský kontext, ve kterém je uskutečňována sociální práce - Navrátil, 2007, s. 73). Posouzení je tak chápáno jako sběr informací a hodnocení informací.

Jak lze uchopit pravdu o životě člověka je především založeno na snaze sociálního pracovníka, jež je vidět v kontroverznosti procesu posouzení. Problémy, či zlomové úkoly a náročná životní událost vyvolává potřebu posuzovat životní situaci, která vede klienta k sociálnímu pracovníkovi (Musil, Šrajfer, 2008). Další postup sociálního pracovníka závisí nejen na okolnostech, které tuto potřebu vyvolaly, ale ve velké míře i na osudu osob, které jsou sociálním pracovníkem posuzovány. Pravda o poznání posouzení životní situace vzbuzuje také otázky, které souvisí s mocí a etikou sociální práce (Navrátil, 2008, s. 11).

Navrátil (2009) poukazuje na to, že posouzení životní situace probíhá prostřednictvím verbální komunikace. Mezi klienty a sociálními pracovníky může z různých důvodů docházet ke komunikačním bariérám, a to může být vyhodnoceno jako nezáměr ze strany klientů k sociálním pracovníkům. Základním předpokladem pro vyřešení žádoucích změn je důležitá ochota ke spolupráci (Navrátilová in Sociální práce, 2011, s. 43). Klíčovým prvkem posouzení životní situace klienta je intervence. V rámci tohoto procesu získává sociální pracovník od klienta informace, které pak zařazuje do důležitých kontextů (jako např. teorie komunikace, teorie lidského chování, sociální politiky apod.). Základním principem

posouzení je určení činitelů riskantních (překážek, které brání k dosažení cílů) a protektivních (zdrojů růstu) v životní situaci klienta, aby tak mohl být dosažen cíl intervence. Nedílnou součástí je však zachytit potřeby klienta (Navrátilová, Sociální práce, 2011, s. 45).

Dle Navrátila (2009) má být klientům nabídnuta náležitá a efektivní pomoc při hledání obrazu své životní situace. Sociální pracovník nemůže lehce poznat životní situaci klienta. Je nutné, aby před zásahem do života klienta sesbíral významná fakta a snažil se jim porozumět. Teprve poté s klientem hledal řešení problémového stavu a cestu do nového života. Své postupy musí sociální pracovník objasnit nejen klientovi, ale také svým kolegům v organizaci, supervizorům a nadřízeným, ale také i externím institucím (př. soud).

(Navrátil in Janebová, Smutek, 2008, s. 15)

Ve Slovníku sociální práce vymezuje Barker (1995) posouzení jako proces, ve kterém je určován charakter, pohnutka, vývoj a prognóza problému a zároveň se analyzuje osobnostní charakteristika klientů a situace. Záměrem by mělo být snížení problémů a těžkostí na minimum u klientů, na základě porozumění celkovému dění v jejich prostředí .

(Barker, 1995 in Navrátil, 2005, s. 8)

Problematika posuzování je nejvíce rozpracována v zahraniční literatuře. V české literatuře je méně zdrojů, které se této problematice věnují. Matoušek uvádí, že posouzení neboli hodnocení je závěrem profesionálního výkonu sociální práce, posouzení situace klienta nebo skupiny a plán akce. Cílem posouzení je porozumět životní situaci klienta a identifikaci případné oblasti životní situace a následné změny. Dle Watsona a Westové (2006) je posouzení jádrem jakékoli praxe a představuje širokou škálu činností.

Pointa a závažnost správného posouzení je podmíněna na jedné straně okolnostmi (např. mají být rodině poskytovány preventivní nebo podpůrné služby?) jako původci potřeby jeho realizace. Na druhé straně jeho závažnost vychází ze skutečnosti, že právě z jeho výsledku vychází následující postup intervence sociální práce, která pravděpodobně významně ovlivní další životy osob, jejichž životní situace jsou posuzovány.

(Holland, 2004, in Navrátil, 2005, s. 8)

2.2 Modely posouzení životní situace

Sally Holand ve své práci z roku 2004 upozorňuje na dvě zcela různé strategie posuzování.

1) Kvantitativní - klade důraz na tvorbu posuzovacích hodnotících nástrojů

2) Kvalitativní - spočívá v reflexi individuálních charakteristik zúčastněných

Americký badatel W. D. Harrison oponuje se svou teorií, z níž vychází kognitivní modely. Vysledoval tři základní modely, které používají sociální pracovníci při posuzování:

a) Konveční - pracovník porovnává situaci klienta s funkcí instituce a s vlastní zkušeností

b) Strukturální - problém klienta je vnímán v sociálních kategoriích a v sociálním kontextu sociálních sítí či komunity, jež je touto strukturální teorií ovlivněn

c) Heuristický - hledání zdrojů informací vnímá pracovních v různých souvislostech a dimenzích

Již zmíněná autorka S. Holland se zajímala o historický kontext posuzování a popsala tak několik etap:

1) diagnostické pojetí - klade důraz na potřebu důkladné diagnózy klientova problému, vychází z Mary Richmod (1917), a jejích následovnic Perlman (1975), Holiss (1964)

2) predikativní modely - vznikají v 70. letech 20. století a snaží se nalézt, popsat rizikové faktory, na jejichž základě se vyhledávají rizikové rodiny

3) posouzení situace v širším sociálním kontextu - pocházejí z 80. let 20. století v Anglii, tento přístup vychází ze situace, kdy je nedostatek údajů z různých oblastí života a nevyhovující koordinace informací mezi jednotlivými institucemi - postrádala se provázanost a včasné předávání informací

4) byrokratické trendy - projevují se vynaloženým úsilím předepisovat a kontrolovat procesy. Smale et. al. (1993 in Holland 2004) identifikoval tři modely posouzení:

- model dotazování - profesionální expert neboli sociální pracovník se ptá pasivního klienta na otázky, odpovědi poté shromáždí, analyzuje a vytváří závěry
- model procedurální - sociální pracovník sleduje jasný formát shromážděných informací, jelikož vychází z kompletace různých formulářů a dotazníků, které vytvořil expert. Sociální pracovník pouze sbírá informace a sleduje, zda bylo dosaženo standardní prahové hodnoty

- model výměnný - klient je sám expertem na svůj život a je posuzován jako znalec své vlastní situace. Pracovník napomáhá poznat klientovy schopnosti, zdroj slabiny. Potřeba pomáhat při plánování svých cílů je pouze na klientech (Holland, 2004, s. 12 - 17, vlastní překlad).

2.3 Metodika posouzení

Při posouzení neexistuje žádný univerzální postup, existuje však velká škála metod, technik, strategií jak dělat postup posouzení. V sociální práci se lze opřít o určité pevné body, Watson a West (in Navrátil, 2007) nabízí strukturovat proces posouzení životní situace do 4 fází.

1. příprava na setkání s uživatelem/uživatelkou služby,
2. setkání s uživatelem/uživatelkou služby s cílem vytvořit vztah a sesbírat důležité informace,
3. reflexe a analýza získaných informací k určení odpovídající intervence,
4. vlastní provedení potřebné činnosti/činností.

Jednotlivé fáze popíšu a budu se držet stati, kterou uvádí Navrátil z roku 2007 s. 76 - 79 v časopise Sociální práce.

ad. 1) Během první fáze se střetává pracovník s uživatelem služby a hovoří o přípravě plánu posouzení. V této části se zabývá tím, jaké otázky a metody bude používat k posuzování. Nejdůležitější je úvaha o cíli posouzení. Předmětem posuzování je tedy cíl, ke kterému se dostaneme pomocí témat či otázek. Pokud jiní sociální pracovníci již posoudili životní situaci, mohou nám dát k dispozici záznamy, které pro ně mohly být nepodstatné se zřetelem na řešený problém. Sociální pracovník využívá různé odborné zdroje a snaží se je poskytnout uživateli služby. Zda se do posouzení zapojí další členové rodin, či blízký okruh přátel zvažuje sociální pracovník, v potaz bere i úvahu o zapojení dalších profesionálů (např. lékař). Sociální pracovník pracuje s dokumentací a využívá k tomu různé zdroje informací. Tato úvaha má blízko k pojmu zvaném triangulace (Denzin, 1970, Berg, 2001). Triangulace představuje využití a zkoumání různých dat a zdrojů v různých časových periodách a podmínkách. Nástrojem posouzení bývá nejčastěji rozhovor, ale lze použít i další metody jako např. pozorování, škály, dotazníky apod.

ad. 2) V této fázi se uskutečňuje vlastní kontakt, který vede ke sběru informací. Realizuje se zde plán, který byl v předešlé fázi zvažován. Sociální pracovník bere uživatele služby jako rovnocenného, sdílí jeho zájmy a zkušenosti stejně tak jako ostatní zúčastnění. Ke zlepšení životní situace uživatele služby vede během rozhovoru soubor argumentů, který bude fungovat jako východisko. Spoluúčast uživatele služby na podílení řešení by se měla projevit jako klíčová při realizaci posouzení. Důležitá je především komunikace mezi sociálním pracovníkem a uživatelem služby.

ad. 3) V tomto stadiu je vhodné kurčení intervence získat reflexi a analýzu nashromážděných informací. Tato intervence by měla být spolupráce sociálního pracovníka i uživatele služby. Obraz situace uživatele služby závisí na schopnosti sociálního pracovníka zhodnotit posouzení situace, aby ji dokázal správně začlenit do kontextu všech získaných informací.

ad. 4) Poslední fáze není posouzením, ale opírá se o intervenci a plán, z nichž posouzení vychází. V jejím závěru je důležitá efektivnost intervence, účinnost provedených činností, ale také činnost samotného posouzení, které má být definováno na počátku procesu (Navrátil, 2007, in Sociální práce, s. 76 - 79).

Dle Matouška a Pazlarové (2010) je vhodné při posuzování rodiny použít více metod. Mezi základní metody patří rozhovor, pozorování, testy a dotazníky, konstrukce genogramu (znázorňuje intenzitu a kvalitu vztahů v rodině), ekomapa (znázorňuje začlenění rodiny do širšího sociálně-ekologického kontextu), v případě dalších dětí, strukturované techniky (hry, kreslení, modelování, dokončování načatých příběhů), a rozbor dokumentů (dokumenty vytvořené jinými pracovníky v minulých obdobích práce s rodinou). Pro účely posouzení rodiny je přiměřené uplatnit více metod a technik, než jednu. Získáme-li informace jednou metodou, např. rozhovorem, je potřeba ji prošetřit další metodou, např. pozorováním. A naopak. Hodnocení má provádět více osob. V přirozeném prostředí rodiny, nebo ve zvláštním prostředí kde rodiny tráví určitý čas lze provádět pozorování. Věnují se tam činnostem, kterým se ve svém přirozeném prostředí věnovat nemohou. K posouzení shrnutí životní situace je třeba dojít k formulaci návrhu řešení a jeho odůvodnění. Potřebu zjištění vypracovaného přehledu vyvolává vhodně zvolený hodnotící nástroj. Matoušek a Pazlarová pokládají za důležitý prvek pro práci s rodinou přistupovat k jejím členům jako ke společníkům, kteří mají pravomoc pro řešení problémů. (Matoušek, Pazlarová, 2010, s. 112-116)

3. Azylové domy

Azylové domy se především opírají a vycházejí ze Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Metodika a provoz konkrétního azylového domu je vytvářena ze Standardů kvality sociálních služeb. Ve slovníku sociální práce se zmiňuje Matoušek o azylu jako o útočišti či útulku. Azyl je poskytnut osobám, které potřebují zázemí, stravování a důstojnou existenci (Matoušek, 2003, s. 31).

Azylový dům je dle Matouška ubytovací zařízení pro osoby bez přístřeší, které se chtějí motivovat pro změnu svého životního stylu a integrovat se do společnosti. Pobyt v AD bývá většinou omezen na několik měsíců. Vychází z předpokladu, že klienti mají příjem např. sociální dávky, a tak mohou platit vyšší stanovenou za ubytování (Matoušek, 2003, s. 32).

Azylové domy spadají do služeb sociální prevence:

„Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv, a oprávněných zájmů trestnou činností jiné osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů“ (Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, § 53).

Azylové domy poskytují všestrannou sociální pomoc. Tato pomoc zahrnuje služby zaměřené na naplnění základních potřeb, což zahrnuje poskytnutí přespání, ubytování, možnost použít hygienického zařízení, dostat teplé jídlo a čisté oblečení. Mimo tyto služby se azylové domy zaměřují také na integraci a soběstačnost lidí bez domova.

3.1 Charakteristika azylových domů pro matky s dětmi

V AD pro matky s dětmi mohou být ubytované pouze matky pečující o nezletilé děti nebo ženy, které jsou těhotné. Tato služba je zřízena jako přechodné ubytování pro ženy, které se ocitly v nepříznivé životní a sociální situaci související s např. finančními a psychickými problémy či problémem domácího násilí. Pod pojmem nepříznivá situace se skrývá oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, špatné životní návyky, nevyhovující prostředí, či trestná činnost. Tato situace je potřeba řešit správným začleněním osob, aby nedošlo k sociálnímu vyloučení (Zákon 108, 2006 Sb., o sociálních službách).

Osamělé matky bychom mohly charakterizovat jako ženy neprovdané, rozvedené, ovdovělé, ale i ženy, které mají manžela, ale z různých důvodů s nimi nežijí nebo rodinu opustili. Tyto ženy žijí a pečují o dítě samy bez partnera. Po narození dítěte jsou nezaopatřené matky nuceny se o dítě postarat a dát mu veškerou potřebnou péči. Když ženy/matky nejsou schopny nebo neumějí řešit své problémy, jsou nuceny vyhledat pomoc. Sociální pracovníce spolupracují s odborem sociálně-právní ochrany dětí a mohou pomáhat při řešení výchovných a vzdělávacích problémů dětí (Zákon č. 65/1965 Sb., Aktuálně platný zákoník práce).

Za využívání služeb a bydlení v AD platí matky dle ceníku, který mají jednotlivé AD určeny. Tato služba je určená matkám, které jsou ochotny spolupracovat a hledat řešení své situace, které jsou soběstačné a zvládnou péči o své dítě. Matky jsou povinné dodržovat zásady a normy stanovené v Domovním řádu. Za hrubé porušení Domovního řádu mohou být totiž matky z AD vykázány.

3.2 Pomáhající pracovníci v azylovém domě

Zákon o sociálních službách upravuje systém služeb sociální prevence a činnosti služeb týkající se azylových domů pro matky s dětmi. Totožný zákon určuje i okruh pracovníků pracujících v sociálních službách včetně požadavků, které musí pro výkon této profese vykonat. Zákon věnuje nejvíce pozornosti odborné způsobilosti. Sociální pracovníci, pracovníci v sociálních službách bývají nejčastěji pomáhajícími pracovníky v azylových domech pro matky s dětmi. Pracovní obsazení bývá rozdílné v různých typech zařízení. Odbornost pomáhajících pracovníků by měla poskytovat potřebnou kvalitu. Zákon o sociálních službách §110 vymezuje požadavky na odbornost u sociálních pracovníků a to především: bezúhonnost, zdravotní způsobilost, dosažení minimálně vyššího odborného vzdělání zaměřené na sociální práci a dále jim stanovuje povinnost dalšího absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů, účasti na odborných stážích a školních akcích.

„Pracovník v sociálních službách je ten, kdo vykonává přímou obslužnou péči, základní nepedagogickou činnost, pečovatelskou činnost v domácnosti. Pod dohledem sociálního pracovníka vykonává základní sociální poradenství, depistážní činnosti, výchovné a vzdělávací aktivizační činnosti.“ (Zákon 108, 2006 Sb., o sociálních službách, §116).

V azylových domech pro matky s dětmi v tísní pracují pracovníci, kteří vykonávají nepedagogickou činnost, i přesto musí mít příslušnou odbornost a to střední vzdělání s výučním listem, nebo střední vzdělání s maturitní zkouškou a absolvování akreditovaného

kurzu. Každý sociální pracovník by si měl obnovovat, upevňovat a doplňovat svou kvalifikaci. Prohlubování kvalifikace se považuje za další vzdělávání podle zvláštního předpisu (Zákon 108, 2006 Sb., o sociálních službách, § 116, odst. 9, předpis 43).

Pomáhající pracovníci v azylových domech pro matky s dětmi pracují s klientkami, které z velké části prošly obtížnou životní situací a je pro ně těžké pracovat na změnách, obzvláště když opakovaně selhávají, což vyvolává pocity bezmocnosti i u pracovníků. Supervize, v těchto zařízeních je velice potřebná, jelikož klientky v AD spolupracující s více pracovníky a je důležité, aby jejich postupy a stanoviska byly pro klientky, co nejvíce srozumitelné.

3.3 Formy poskytování služeb dle zákona č. 108/2006 Sb.

Vymezení azylových domů podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách: *„Azylové domy podle § 57 poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.“*

Služby, které zajišťují azylové domy, obsahují základní činnosti, které jsou uvedené v Zákoně. Řadíme sem poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarání osobních záležitostí.

Vymezení azylových domů se popisuje ve Vyhlášce č. 505, kterou provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Podle § 22 Azylové domy poskytují základní činnosti sociálních služeb v rozsahu různých úkonů.

AD poskytují stravu nebo pomoc při zajišťování stravy, vytváří podmínky pro samostatnou přípravu. Zajišťují nebo poskytují stravu odpovídající věku, zásadám racionální výživy a potřebám dietního stravování. Tato základní činnost může být zajišťována jen v rozsahu jednoho úkonu.

AD nabízí ubytování zpravidla nepřevyšující 1 kalendářní rok. Dále umožňují celkové hygieny těla a vytváří podmínky pro zajištění úklidu, praní a žehlení osobního prádla, či výměny ložního prádla.

Nedílnou součástí je pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Formou pomoci se rozumí vyřizování běžných záležitostí vyplývajících z individuálních plánů, nebo pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou.

Pomoc a podpora při dalších aktivitách podporující sociální začleňování osob, včetně uplatňování zákonných nároků a pohledávek.

Maximální výše úhrady za poskytování sociálních služeb v azylových domech je rozdělena podle využití služeb. V případě poskytnutí stravy je to 160 Kč denně za celodenní stravu v rozsahu minimálně 3 hlavních jídel, 75 Kč pouze za oběd. Ceny jsou uvedené včetně provozních nákladů souvisejících s přípravou stravy.

Za poskytnutí ubytování se platí 120 Kč denně, jedná-li se o rodinu s nezletilými dětmi, cena se odvíjí částkou 90 Kč denně za dospělou osobu a 60 Kč denně za dítě, a to včetně provozních nákladů souvisejících s poskytnutím ubytování (Vyhláška č. 505/2006 Sb., ze dne 15. listopadu 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách).

3.5 Činnosti azylových domů

Azylové domy poskytují základní služby, které vycházejí ze Zákona o sociálních službách a musí je bezvýhradně poskytovat azylový dům.

Základní sociální poradenství podává informace směřující k řešení nepříznivé sociální situace prostřednictvím služby. Poskytuje informace o možnostech volby a druhu sociálních služeb podle potřeb osob, eventuelně o jiných formách pomoci, např. dávky v hmotné nouzi. Podává informace o základních právech a povinnostech osoby, především souvislost s poskytováním sociálních služeb, a o možnostech použití běžně dostupných zdrojů pro zamezení sociálního vyloučení a znemožnění vzniku závislosti na sociálně službě. Dává možnost využít sociálně terapeutické činnosti, poskytnutí odborného sociálního poradenství se zaměřením na potřeby jednotlivců, např. manželské a rodinné poradny, poradny pro oběti domácího násilí.

Odborné sociální poradenství nenabízí všechny AD. Je zde zahrnuto spíše právní poradenství, krizová pomoc, motivační rozhovory a řešení vztahových konfliktů. Pokud zařízení poskytují tyto služby, je třeba, aby pracovníci prošli specializovanými kurzy pro tuto oblast.

Poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy vytváří AD podmínky pro samostatnou přípravu stravy, v AD pro matky s dětmi mají ženy k dispozici svou vlastní kuchyň. Některé AD totiž neposkytují stravu.

Ubytování se poskytuje většinou po dobu nepřevyšující 1 rok, AD vytváří podmínky pro rodinný život a řádnou výchovu dětí. Zajištění běžného úklidu, praní a žehlení osobního prádla též spadá pod kompetence AD.

Podpora pro uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí spočívá ve vyřizování normálních záležitostí vyplývajících z individuálních plánů. Obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou - např. pořádání společných akcí pro rodiny i veřejnost. Pomoc při opětovném začlenění osob (Zákon 108, 2006 Sb., o sociálních službách, část třetí § 32 - 37).

Shrnutí teoretické části

Cílem sociální práce je podpora sociálního fungování klienta v situaci, kdy je taková potřeba buď skupinově, nebo individuálně vnímána a vyjádřena. Schopnost sociálního fungování a tvorba společenských podmínek je příznivá pro tento cíl. Interakce mezi způsobilostí klienta a sociálního pracovníka je zvládána tím, co od něj prostředí očekává. Klientovi se tak napomáhá obnovit a udržovat rovnováhu zvládnutí, která je přiměřená požadavky prostředí. V souvislosti s životním cyklem člověka dochází k proměnám rolí, které jsou od něj očekávány. V situacích, kdy dochází ke změně rolí, bývá pomoc sociálního pracovníka nezbytná. Klient vyžaduje pomoc ve formě porozumění požadavkům nové role, akceptovat ji a začít naplňovat. Problematika posouzení životní situace je podmíněna významnými fakty, které se v životě objevují.

Tato teoretická část poukazuje, že předmětem pozornosti sociálních pracovníků se tedy stávají zlomové úkoly, které nastanou v životě klienta. Někteří jedinci se s neobvyklou životní situací neumějí, nebo nechtějí vyrovnat, a proto potřebují odbornou pomoc. Zvláště proto, je důležité převést teorii do praxe a ověřit si tak výsledky.

Co všechno tedy ovlivňuje ženy, které se dostaly do nepříznivé životní situace?

V rámci výzkumné části, se na tento problém zaměřím, a dle zjištěných údajů z rozhovorů získám potřebné informace, abych si mohla na tuto, a další hlavní výzkumnou otázku odpovědět.

II. METODOLOGICKÁ ČÁST

Metodologická část popisuje samotný výzkum týkající se matek žijících v azylovém domě. Jak vnímají AD, proč do něj vstoupily a žijí tam. Oslovila jsem vedení vybraného azylového domu²(azyll), které mi zprostředkovalo schůzky s matkami. Konečným výstupem metodologické části mé bakalářské práce jsou odpovědi na výzkumné otázky.

4. Charakteristika výzkumu

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem je odpovědět si na výzkumnou otázku, proč se dostaly matky s dětmi do azylového domu a jaká byla jejich životní cesta. Zdali se osobní příběhy těchto žen v některých bodech shodují, a zda lze tuto skupinu nějak blíže specifikovat. Dále jsem se zaměřila na jejich pobyt v AD s cílem zjistit, zda jsou spokojené v tomto zařízení, jakou mají náplň dne a jak zvládají každodenní starosti. K tomuto cíli byla stanovena metoda kvalitativního výzkumu.

4.2 Hlavní výzkumná otázka a dílčí výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka byla následující:

- Jaká životní cesta přivedla matky do azylového domu?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jaké důvody přivádí ženy do AD?
- Jaké bariéry a podpory působily na ženy při cestě do AD?
- Jak ženy hodnotí svou stávající situaci?

² Kdekoli v kde používám slovo Azyll, či azylový dům Slunce, mám na mysli tento konkrétní AD

4.3 Metoda výzkumu

V tomto výzkumu jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu: „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“ (Hendl, 2005, s. 50)

Kvalitativní výzkum zachycuje perspektivy zkoumaných jedinců. Důležité je zde vysvětlit zkušenost, jednání a kontext zkoumaných jedinců. Hlavním úkolem kvalitativního výzkumu je ukázat, jak lidé v každodenní situaci rozumí probíhajícím procesům. Zda je zvládají a jak je prezentují. Je zde intenzivnější kontakt s výzkumníkem a zkoumanými jedinci. Výzkumník vnáší míru reflexivity do procesu výzkumu a interpretaci (Hendl, 2005, s. 75 - 78).

Disman uvádí, že kvalitativní přístup je „*numerické šetření a interpretace sociální reality*“, jehož cílem je odhalovat význam a podporovat sdělované informace. Upozorňuje, že kvalitativní výzkum se od kvantitativního odlišuje výsledky výzkumné činnosti (Disman in Miovský, 2006, s. 16).

Kvalitativní rozhovor je specifický v dovednosti, porozumění a umění naslouchat. V průběhu rozhovoru se vyjasňuje obsah otázek, řazení i forma. Důležitá je během rozhovoru ochota odpovídat. Vždy je dobré si uvědomit, jakému časovému období se budeme věnovat (minulost, přítomnost, budoucnost) a k jaké oblasti (zkušenosti, názory, pocity) se bude vztahovat. Nevýhoda v použití této metody může být vliv sympatií, či antipatií na obou stranách účastnících se rozhovoru, které mohou usnadnit nebo komplikovat možnost získání nezbytných údajů.

Úspěšný rozhovor potřebuje přípravu. Tzn. ujasnit si cíle rozhovoru, formulace otázek, zařazení kontrolních otázek atd. Osoba výzkumníka by měla být člověkem, který vzbuzuje důvěru a porozumění pro problém dotazovaného. Výzkumník by měl vést rozhovor v přirozené atmosféře (Hendl, 1997, s. 111 - 119). Plán výzkumu zahrnuje cíl výzkumu a jeho průběh, vyjasňuje rámcové podmínky, které určují komunikační možnosti mezi zkoumanými výzkumníky.

4.4 Technika sběru dat

Jako techniku sběru dat jsem zvolila metodu rozhovoru. Oblíbenost je jistě dána výhodností pro kvalitativní výzkum. Ten chápeme jako princip, nebo rámec, stanovený v závislosti na výzkumném problému a způsobu aplikace kvalitativních metod (Miovský, 2006, s. 16). Sběr dat probíhal prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru. Z této techniky vyplývá, že komunikační partnerky³ mají větší svobodu se vyjádřit, nežli např. ve standardizovaném rozhovoru nebo dotazníku. U polostrukturovaného interview si vytváříme schéma, které je pro nás platné. Schéma má předem stanovený okruh otázek, na které se budeme ptát. Dle potřeby a možnosti pořadí otázek upravujeme. Při tomto typu rozhovoru je vhodné použít inquiry, tzn. upřesnění a vysvětlení odpovědí účastníka. Ověřujeme si tím, zda jsme danou věc správně pochopili. Máme zde jasně definované tzv. jádro interview, tj. minimum témat a otázek. Účastník vypráví sám svůj příběh, a my se v případě potřeby doptáváme. Doplňující otázky se při analýze zdají pak velmi užitečné. Vnějšímu prostředí přikládáme větší váhu, je však důležité aby interview probíhalo v klidném a uvolněném prostředí.

Nevýhoda polostrukturovaného interview může být ta, že se tazatel bude zbytečně ptát na doplňující otázky, případně bude získávat data, která nejsou potřebná pro výzkum (Miovský, 2006, s. 159 - 160). Pro účel mé bakalářské práce jsem zvolila obecný okruh otázek, který byl zaměřený na sociální okolí partnerek, zdravotní stav, zaměstnání, problémy v okolí a rodině, zhodnocení vztahů v AD a náplní dne.

4.5 Operacionalizace

Podle Žižlavského je operacionalizace převedení teoretické koncepce do podoby pozorovatelných v praxi, které podle výzkumníka nejlépe indikují problémové okruhy. Výzkumný nástroj používáme v terénním sběru dat. Můžeme si tak ověřovat, nebo vyvracet hypotézy z teoretické koncepce (Žižlavský, 2003, s. 66).

³ Píši zde o komunikačních partnerkách, jelikož ženy jsou mým výzkumným vzorkem

4.6 Metoda analýzy dat

Narativní analýza byla nedílnou součástí výzkumu. Narativní přístup se používá u kvalitativního výzkumu. Hlavním cílem je pochopit svět kolem účastníků, skrze životní příběh. Podle Chrze (2007) nahlíží narativní přístup na vyprávění jako na primární způsob, podle kterého se můžeme díky vyprávění druhých dozvědět, jak nahlíží na svůj život. Vyprávění nám sděluje zkušenost kompletně. V analýze příběhů jde v první řadě o rekonstrukci významu reality účastníka. Výzkumník se snaží skrze své převyprávění zdůraznit struktury, zkušenosti a dát jim významu (Chrz, 2007, s. 5).

Narativní analýza popírá existenci jediné pravdy o lidské realitě, jediného správného ztvárnění lidského jednání. Životní příběh totiž není stabilním útvarem, ale mění se v průběhu času. Nositel příběhů a okolí kolem něj se též neustále vyvíjí. Jednotlivé příběhy mají vliv na kontext situace, v níž jsou vyprávěny (Miovský, 2006, s. 241 - 242).

Dle Chrze (2007) je výchozím bodem narativního přístupu chápání narativní konstrukce jako principu strukturace zkušenosti. Život je ztvárněn dle tvaru, řádu, souvislosti, smyslu a směřování. Jedinec není vyčleněn z okolního světa, ale jeho zkušenost je chápána jako přirozený postoj. Každé vyprávění je výrazem situace a kontextu. Vyprávění a zkušenost nelze ztotožňovat. Výzkumníkovi nezbyvá nic jiného než důvěřovat, že vyprávění je autentické. Narativní výzkum lze chápat jako interpretaci interpretace, jako rekonstrukci převyprávění vyprávění. Je důležité, aby výzkumník správně ztvárnil a interpretoval vyprávění (Chrz, 2007, s. 7 - 9).

V narativním výzkumu tvoří žánry perspektivy ztvárnění života, principy komunikace a porozumění lidské zkušenosti (Murray, 1985 in Řiháček etl. al., 2013, s. 81). Mc Adams (1993, in Řiháček etl. al., 2013, s. 81) tvrdí, že jednotlivé žánry se dají chápat jako obecné formy příběhů, lidé je při vytváření mění v proces vyprávění svého životního příběhu. V rámci opakovaného čtení žánrové analýzy nalézáme podobnost, či rozdílnost příběhů. Žánrová analýza rozlišuje čtyři základní typy ztvárnění zkušenosti, které Murray (1985, in Řiháček et. al., 2013, s. 82) charakterizoval do čtyř kroků, a to: komedie je dosažení cílů vlivem šťastných okolností, romance je dosažení vhodných ideálů ve vlastní režii, v tragédii je neúspěch zapříčiněn vlivem osudu, zatímco v žánru ironie je selhávání ztvárněno vlastním zapříčiněním (in Řiháček, et. al., 2013, s. 82 - 83).

K průběhu analýzy dat jsem si nejprve opakovaně poslechla z audio záznamu jednotlivé rozhovory. Poté jsem je začala doslovně přepisovat a vynechala jsem části, které odbíhaly od tématu. Následně jsem si jednotlivý rozhovor několikrát přečetla a snažila se mu porozumět. Poté jsem začala přepisovat rozhovory do jednotlivých příběhů formou čtenářského deníku. Tak, aby všem při přečtení bylo zřejmé, oč v příběhu jde. Mým hlavním cílem bylo objevit strukturu a pravé jádro příběhu. Využila jsem k tomu metodu holisticko-obsahového přístupu narativní analýzy. Tato metoda především klade důraz na celky. Sledovala jsem, jaká témata se v příbězích objevují, která jsou ústřední a tvoří rámec příběhu. Mým cílem bylo objevení struktury příběhů a použití přímou citaci komunikačních partnerek.

4.7 Reflexe kvality výzkumu

Tato část především poukazuje na pečlivou reflexi výzkumníka, a jaké úhly pohledů využívá. Při zpracování výzkumu bychom měli dojít k určitému zjištění jako např. zda je výzkum kvalitní, a jestli jsou získaná data validní.

Zásadní je cíl výzkumu, výzkumné otázky, pomocí kterých je možné si držet přehled o záměru výzkumu. Ve výzkumu se může stát, že když se dostaneme do terénu, získáme spoustu dat, která jsou sice bohatá, ale nemají pro výzkum takový význam. Dojde-li ke zmatení výzkumu je potřeba držet se kroků, aby byl výzkum kvalitní. A to především zvolit si oblast výzkumu, kterou chceme studovat. Výzkumnou otázku bychom měli zformulovat správně, aby poukazovala, jakému tématu se věnujeme. Data, která pro výzkum potřebujeme shromáždit, by měla mít dostatečnou časovou prodlevu. V neposlední řadě se musíme věnovat proceduře analýzy dat, která nám zhodnotí, jak jsme data sesbírali. Důležité je, jak se sesbíranými daty, v tomto případě rozhovory naložíme, je dobré na nich uplatnit některý ze přístupů používaných k vyprávění narativů (Chenail, 1998, s. 29 - 33).

Ke kontrole vyhodnocování kvalitativního výzkumu je nejčastěji používána triangulace. Ta napomáhá kontrolovat integritu dat, a z nich vzniklých výsledků. Triangulace využívá několik druhů metod a různých zdrojů dat a více tazatelů, kteří interpretují vlastní popis. Nejdůležitějším smyslem triangulace je zhodnocení poznatků z různých úhlů pohledu (Čermák, Štěpaníková, 1998, s. 2 - 3).

Spolehlivost získaných dat se ověřuje diskusí o výzkumné zprávě, kterou si účastníci přečetli. Respondenti mohou poskytnout zpětnou vazbu po předložení výzkumu. Výzkumník

by s nimi poté mohl analyzovat výsledky. U této techniky nejde přesně říci, jak skutečně posiluje pravdivost zjištění (Čermák, Štěpaníková, 1998, s. 14).

Ve své práci jsem nepoužila více technik, či metod jelikož jsem využila jedno konkrétní zařízení a určitý výzkumný soubor. Nebylo by možné z různých a časových hledisek použít tento výzkum ve všech azylových domech v ČR a na další vzorek lidí. Jsem si vědoma limity tohoto výzkumu.

4.8 Etické aspekty výzkumu

Všechny komunikační partnerky byly seznámeny s tématem výzkumu. Byl jim sdělen účel práce, tedy že se jedná o zjištění, jak se dostaly do azylového domu. K tomuto zjištění jsem využila formu rozhovoru. Účast byla dobrovolná a v případě potřeby mohly matky rozhovor kdykoliv ukončit.

Před začátkem rozhovoru dostaly matky k přečtení informovaný souhlas, který následně podepsaly. Jeden výtisk si nechaly ony pro svou potřebu a jeden já. Nadále byly požádány, zda rozhovory mohou nahrávat na diktafon. Dle Miovského zvukový záznam zachycuje veškeré kvality mluveného projevu a nabízí všechny poznatky, které bychom při metodě tužka a papír mohli běžně opomenout (Miovský, 2006, s. 197). Žádné z matek audio záznam nevadil.

Matkám jsem podala ujištění, že veškeré informace, které mi poskytnou, budou důvěrné a anonymní, což bylo k získání pravdivých a citlivých informací zásadní. Pokud některá z matek nechtěla odkrýt hlubší téma, respektovala jsem to. Ve své práci jsem nepoužila žádné osobní údaje, veškerá jména a místa byla pozměněna, kvůli naprosté anonymitě. Po ukončení rozhovoru byl prostor pro případné otázky.

III. VÝSTUPY Z VÝZKUMU

5. Popis zařízení

Azylový dům Slunce⁴ má k dispozici 15 ubytovacích jednotek s příslušenstvím. Každá žena má k dispozici svou vlastní bytovou jednotku, kuchyňský kout, dvouvařič a pečící troubu. Jsou jí k dispozici lůžkoviny, povlečení a nejnutnější kuchyňské vybavení a lednice. Libovolně může využívat i automatickou pračku. Sociální služby jsou poskytovány všem ubytovaným po vzájemné dohodě dle individuálního plánu. Do AD Slunce jsou přijímány matky s dětmi, které se ocitly v krizové sociální situaci, s trvalým bydlištěm ve větším městě, na doporučení příslušného sociálního odboru. Smlouvy jsou s matkami uzavírány na čtvrt roku s možností prodloužení na rok. Při vstupu je s matkou sepsán individuální plán k řešení její krizové situace, pravidelně je kontrolován a matka se na něm podílí.

Matkám je poskytnuto sociálně právní poradenství, v případě potřeby i asistence při předávání dětí, u soudu, není-li toho matka schopna sama. Další pomoc je ve formě administrativních záležitostí, a to v případě hledání zaměstnání, umístění dětí do škol a školek, pomoc mladým matkám s péčí o děti a vedení domácností. Hlavní pomocí je však řešení bytové situace. AD pořádá pravidelné schůze, kde se řeší organizační záležitosti AD, je zde možnost podat stížnosti, různé připomínky a poznatky ke zlepšení poskytovaných služeb. Obecně se tu řeší i vztahy mezi obyvateli AD. Během odchodu z AD by měly klientky už umět samy vyřešit svou bytovou a finanční situaci. V případě potřeby se v budoucnu mohou klientky na AD stále obracet s prosbou o pomoc. Tuto službu klientky po odchodu často využívají.

Od ledna roku 2012 byl zahájen projekt „Nové začátky“⁵, který je financován z dotací a je zaměřen na klientky AD. Kurz mají klientky 3 dny v týdnu a napomáhá k připomenutí učiva ze ZŠ, k rozvoji osobnosti, motivuje k novým pohnutkám. Nedílnou součástí kurzu je práce na PC, se kterým některé klientky pracují poprvé. Program zajišťují profesionální školitelé a během kurzů je pro klientky připraveno občerstvení.

Začátkem roku 2014 je kapacita naplněna na 100%. Ubytovací jednotky jsou stále obsazeny, na každém pokoji je jedna matka se svými dětmi. Matky mají k dispozici vlastní

⁴ Jedná se o smyšlený název azylového domu

⁵ Jedná se o smyšlený název projektu

sociální zařízení, nábytek, kuchyňský kout. Stavba AD je poněkud rozlehlá, rozdělaná na 4 patra, s vlastním dvorem, prádelnou a kočárkárnou. V přízemí je kancelář sociálních pracovníků spojená s vrátnicí.

Cílem těchto činností je, aby se žena soustavně a samostatně připravovala na odchod z AD a byla vybavena alespoň základními dovednostmi jako např. práce v domácnosti, práce na PC. Důležité je, aby se žena připravovala na roli matky a vhodně v ní obstála. Po propuštění z AD by měla být žena samostatně a ekonomicky výkonná.

Statistika za rok 2012 ukazuje, že v tomto roce byla poskytnuta sociální služba 41 matkám a 103 dětem. Pronájem, či byt byl přidělen 15 ženám, 4 ženy odešly do jiného AD nebo ubytovny, 7 žen odešlo k příbuzným nebo partnerovi a v AD bylo 15 matek. Když se uvolní místo, má AD Slunce několik dalších nových žádostí o pobyt.

5.2 Běžný postup přijetí do azylového domu

Postup pro běžné přijetí do AD objasním dle zkušeností, které mám z azylového domu Slunce a dle internetového zdroje z jejich webových stránek. Tento postup se může lišit od jednotlivých zařízení, ale jen s drobnými odchylkami.

Matky s dětmi jsou do azylového domu přijímány na základě osobně podané žádosti, ta však musí obsahovat vyjádření příslušného sociálního odboru. Délka pobytu je domluvena na čtvrt roku s možností prodloužení na rok. Žadatelka musí být občanem ČR, nebo mít povolení k pobytu v ČR, všechny doklady musí mít platné. Ve vlastní péči musí mít alespoň jedno dítě mladší 15 let, netýká se však žadatelek, které očekávají narození svého prvního potomka. Žadatelka a její děti musí při nástupu doložit potvrzení od lékaře, že ona ani její děti netrpí infekční chorobou a mohou nastoupit do AD. Vratnou zálohu za úhradu pobytu je nutné složit v den nástupu, a to v částce 1000 Kč. Žadatelka, která je závislá na drogách a alkoholu je pro AD nepřijatelná.

Svá osobní data uvede žadatelka hned po příchodu. Pracovník seznámí žadatelku s ostatními spolupracovníky a s právy a povinnostmi, které musí dodržovat. Svým podpisem smlouvy se žadatelka zavazuje k plnění domovního řádu a podílení se na úhradě za ubytování. Když už je žadatelka zabydlená, stává se klientkou a je s ní sestaven individuální plán, který by měl vést k znovuzачlenění do společnosti. Důležitým úkolem pro pracovníky je vytvořit cíl, který by měly klientky splnit, jako například nalezení zaměstnání, žádost o byt či splácení dluhů. AD má k dispozici vrátnici a kamerový systém. Klientky mají povolené návštěvy, mohou však vymezit nežádoucí a nebezpečné návštěvy (např. agresivní bývalý manžel).

5.3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor představoval 5 matek, které žijí v azylovém domě Slunce a mají zájem sdělit, proč se tam nacházejí a jaké důvody a životní překážky je doprovázely během jejich cesty do tohoto konkrétního azylového domu. Tyto ženy sdělily svůj osobní příběh bez problému. Společným znakem je, že vystudovaly Základní školu a mají podobné věkové rozhraní, počet dětí a dobu pobytu v AD. Základní informace shrnuje tabulka č. 1.

Metoda výběru výzkumného souboru proběhla formou účelového výběru. Já jako výzkumník jsem si cíleně vybrala skupinu účastníků, podle určitého kritéria. Pojítkem v tomto případě bylo, že ženy žijí v konkrétním azylovém domě. Dalo by se říci, že se jednalo o „*prostý záměrný výběr a záměrný výběr přes instituce*“ (Miovský, 2006, s. 137 - 138). S paní ředitelkou azylového domu se znám, tak jsem jí pomocí telefonického kontaktu požádala, zda mi pro můj výzkum sjedná schůzky s matkami. Počítala jsem s tím, že mi paní ředitelka vybere matky s odlišnou životní zkušeností. Dopředu jsem neznala jména matek, se kterými se setkám. Rozhovory se uskutečňovaly od ledna do konce března 2014, a to v bytových jednotkách matek. Délka rozhovoru byla 30-45 min.

Jméno	Věk	Vzdělání	Počet dětí	Doba pobytu v AD
Marie	31	ZŠ	2	podruhé, nyní 5 měsíců
Petra	31	ZŠ	3	6 měsíců
Aneta	29	ZŠ	4 (dvě v péči)	7 měsíců
Diana	22	ZŠ	2	4 měsíce
Andrea	19	ZŠ	2	8 měsíců

Tab. 1 Komunikační partnerky azylového domu Slunce

6. Výsledky

6.1 Marie⁶

Marie je v azylovém domě Slunce od listopadu roku 2013 již po druhé a vyprávěla svůj životní příběh od začátku. V 17 letech začala chodit s přítelem, se kterým má své první dítě, které se jí narodilo v 19 letech. Ještě předtím byla těhotná, ale o dítě přišla. Poté si řekla, že už nechce mít dítě, alespoň nějakou dobu. Když pak zjistila, že je těhotná, byla z toho znepokojená a nechtěla ho. Maminka jí přesvědčila, ať si ho nechá, v tu dobu dostala maminka infarkt. Přítel Honza pracoval a zdál se, být slušným člověkem. Dodělával si školu, kreslil stavební plánky a byl nervózní z pláče dítěte a vyháněl Marii pryč. S přítelem Honzou byla 6 let, pak se rozešli. Honza není uveden jako otec v dceřině rodném listě, tvrdil, že dcera není jeho. V rodném listě je jako otec uveden současný manžel Petr.

„Honza nechtěl platit alimenty na kluka, rok vůbec neplatil, pak mu to bylo soudem určený, tak začal platit. Asi kvůli tomu, aby si neudělal v práci ostudu. Neustále si stěžuje na práci, že to tam není dobrý.“

Po rozchodu šla Marie bydlet k mamince. Během pobytu u matky poznala nového přítele a šla s ním bydlet do podnájmu. Zkonstatovala, že když předtím žila s Honzou (Čechem) byl vztah pohodovější, poté když si našla Martina (Roma) viděla v tom jisté rozdíly. Martin byl více temperamentní a agresivní. Když přišel z práce, dokázal kopat do věcí a vylívat si zlost na Marii i na synovi. Po brzké době zjistila, že je těhotná. Přemýšlela zda, si po krátké známosti má dítě ponechat, nebo jít na interrupci. Dítě si nechala a narodila se jí dcera. Vztah s přítelem ovšem nevydržel. Po této situaci se opět vrátila k mamince, ale se dvěma dětmi tam neměla potřebný prostor. Byla nucena jít za sociálními pracovníky a zažádat o azyl. Za dva měsíce jí zavolali, že se uvolnilo místo a může se nastěhovat. Poprvé se tedy dostala do azylového domu Slunce, kde bydlela i s dětmi rok.

Poté jí vstoupil do života nový muž, kterého si posléze vzala.

⁶ v celé kapitole Výsledky jsou uvedeny fiktivní jména komunikačních partnerek

„Petr byl o 17 let starší, myslela jsem si, že bude mít rozum a že vztah bude lepší. Děti nebyly jeho, tak se k nim choval hrozně, i když v začátcích je přímo zbožňoval. Po svatbě se všechno změnilo. Neměl cit k dětem, sám byl totiž neplodný. Celkově jsem v tom vztahu pak nebyla ani šťastná, zastávala jsem roli matky i otce a to bylo vysilující. Ještě teď vzpomínám na naši svatební cestu, jak jsme jeli k moři do Chorvatska. Byli jsme tam tři dny a Petrovi se tam nelíbilo a nutil nás, ať jedem domů. Mě i dětem se tam líbilo, ještě nikdy jsme nebyli u moře, ale pod tím jeho tlakem se to nedalo vydržet a jeli jsme domů. Peníze nám však za ostatní dny nevrátili. Byla to naše blbost, hlavně jeho.“

S manželem byla Marie dva roky. Po svatbě byl Petr agresivní, denně řval na děti a vztahoval ruku i na Marii a několikrát ji uhodil. Po této příhodě Marie zvedla telefon a zavolala do azylového domu Slunce, kde jí paní ředitelka přijala. V tomto azylovém domě byla již předtím, než se seznámila se svým manželem. Když se rozešli, chtěla proto zpět do stejného azylového domu.

Marie se rozesmútněla nad tím, že v tomto konkrétním azylovém domě může s dětmi zůstat jen rok, poté musí jít do jiného azylového domu. Dle jejího názoru je to smutné, jelikož si s dětmi zvykla na prostředí a na okolí, že se jí pak nechce stěhovat jinam. Ráda by, aby bydlení bylo s prodloužením, než jim bude přidělen sociální byt. Doba, kterou by měly matky strávit v určitém azylovém domě, by podle ní měla být dva roky. Pro děti je stěhování do nového prostředí velice stresující, a tomu by se mělo předcházet.

Marie se zmínila o svých dětech, Pepa chodí do školy a Maruška chodí do školky. Děti jsou téměř samostatné a hodné, nemá s nimi žádný problém. Děti vodí každý den do školy a do školky, poté jde na kurz v azylovém domě, který je třikrát týdně po dobu 2,5 h. Kurz jí přijde velice přínosný. Ale myslí si, že to není pro každou matku, třeba pro ty které mají miminka. Kurz je však pro všechny povinný, když nebudou chodit, musí z azylového domu odejít. Na konci kurzu dostanou matky certifikát. Tento projekt zařizuje a platí organizace, na jméno si Marie nevzpomene. Nadále se jí naskytla dobrá příležitost od úřadu práce.

„Od dubna nastupuji na kurz sanitářky, na který se velmi těším. Zařídila jsem si to s paní od úřadu práce. Kurz mi proplatí. Hledaly jsme něco, co mě bude bavit a co bude přínosem pro mou praxi, tak jsme objevily tento kurz a vyšlo to. Teď bude ještě menší problém ten kurz udělat.“

Marie chce pracovat s dětmi, jelikož její maminka pracuje v nemocnici 16 let na příjmu s pacienty s vážnými zraněními. Neví však, jak dlouho bude její matka ještě schopná pracovat,

jelikož je těžce nemocná. Maminka má služební byt od nemocnice, je to ale velice malý byt. Marie u ní s dětmi bydlela dva měsíce, než se dostala do azylového domu.

Nadále si Marie postěžovala, že se s matkami v azylovém domě moc nebaví. Někdy je pozdraví, ony jí pozdrav neopětují. Když byla na azylu poprvé, bavila se téměř se všemi.

„Snažila jsem se být přátelská, ale pak už to nešlo. Některý holky toho začaly zneužívat. Chodily za mnou a vyžadovaly chleba, peníze, atd. Ze začátku jsem jim dávala, ale pak se to prostě nedalo. Sama mám taky děti a svých starostí tolik, že to nešlo. Ted' se snažím už nikomu nic nedávat, abych nestrádala já a děti. Já sem prostě taková, že když nemám tak nejdu za ostatníma a neškemrám. To prostě nemám v povaze.“

Ohledně finanční otázky se Marie zmínila, že než se jí vyřídily dávky, musela být dva měsíce bez financí. Bylo to zrovna v období Vánoc, neměla prostředky ani na to, aby koupila dětem dárky. Byla ráda, že jí maminka finančně vypomohla a měla na jídlo. Největší štěstí pro ní bylo, že dostala od charity a dalších organizací dárky pro děti. Byla za to velice vděčená.

Marie od sociální pracovnice nedostala jednorázovou dávku, sociální pracovnice jí řekla, že jí je to líto, ale že má taky rodinu, a ať zkusí o pomoc zažádat příbuzné. Marie si jí postěžovala, že nemá ani na zaplacení nájmu v azylovém domě. Musela však počkat, než jí byly nějaké peníze vyplaceny. Marie pobírá hmotnou nouzi, příspěvek na děti, příspěvek na bydlení. Měsíčně platí přes 6000 Kč nájem. Snaží se finančně vyjít, ale jde to ztěžka. Každý den vaří, kromě dnů kdy chodí na kurzy, jelikož tam dostane oběd např. řízek, salát a moučník. To si Marie velice pochvaluje.

Marie si ted' od mužů chce odpočinout, je spokojená v azylovém domě. V této bytové jednotce má své soukromí, vlastní kuchyň, sprchu a záchod. Má povoleno zvat si do bytu návštěvy, a to od 15 - 18 hodin. Na návštěvy za ní chodí většinou jen maminka. V bytě se nesmí kouřit, ale občas své matce dovolí, ať si zapálí jednu cigaretu.

„Vím, že se v bytě nesmí kouřit, ale jednou za čas to dovolím mámě, tedy jen když je zima. Když je léto tak jí posílám na balkon, já sama sem nekuřačka, ale nemám problém pak umýt popelník a vyvětrat. Prostě vím, že správně se v bytě nesmí kouřit, ale spousta lidí to tady nedodržuje, a u mě to není každodenní činnost.“

Musí se řídit domovním řádem a každý den být ve 22 h doma. Marii to však nevadí, jelikož chodí spát kolem 20 h, protože je z celodenního kolotoče unavená. Marie je s azylovým

domem Slunce velice spokojená a tvrdí, že by jinam nešla. Byl by pro ni velký problém být v azylovém domě, kde je společná kuchyň a koupelna s WC.

Marie je nadšená z paní ředitelky, která se snaží být vstřícná a pomáhat. I když měla Marie dluh na nájmu, neměla s paní ředitelkou žádný problém. S ostatními sociálními pracovníky domu si také rozumí a nemůže si na ně stěžovat.

Do budoucna má představu takovou, že udělá kurz sanitářky a najde si práci. S manželem se rozvádí. Bude se snažit najít práci, i když má pouze základní vzdělání. Střední školu, obor administrativa si nemohla dokončit, jelikož její rodina neměla peníze na cestu do školy. Její pracovní zkušenosti jsou spíše brigády a roční práce jako pokladní. Ohledně vztahové situace tvrdí, že opravdový vztah teď za žádnou cenu nechce, jelikož se bojí. Bude vyhledávat spíše známosti. Hodně dlouho jí bude trvat, než začne někomu věřit a půjde s ním bydlet. Nejvíce se chce věnovat svým dětem. Marie si přiznává, že bude určitě těžké si najít vztah a správného muže, který přijme i její děti. Její prioritou je získat sociální byt, bude si podávat žádosti, dokud to nevyjde.

Marie shrnuje svou situaci tím, že neměla opravdu štěstí na vztahy. Její první špatná zkušenost byla s otcem jejího syna a nadále to pokračovalo. Kdyby ji prý vyšel první vztah, žila by teď v jiném městě a měla jiný život, ale bohužel se tak nestalo. Tento příběh by se dal zhodnotit spíše jako ironie. Marie prostě neměla štěstí na lásku. I přes veškerou snahu se jí nepodařilo udržet vztah. Z počátku viděla ve svých partnerech to dobré, ale postupem času se změnili. Ironií osudu je, že i přes neúspěch, který Marie zažila, neztrácí víru, že si jednou nějakého přítele najde.

6.2 Petra

Petra se seznámila s manželem a postupně se jim narodily tři děti, pak se vzali. V manželství začaly problémy kvůli finanční situaci a každodenní hádky. Rodina bydlela v pronajatém bytě.

Velký zlom vidí Petra v narození druhého dítěte, v tuto dobu byl manžel odtažitý a změnil své chování. Manžel chodí do práce. Petra do práce nyní nechodí, je však vyučená na odborném učilišti jako kuchařka. V tomto oboru pracovala dva roky, nadále vystřídalala zaměstnání a stala se z ní prodavačka a doplňovačka zboží. Po práci šla na mateřskou dovolenou a už do práce

nenastoupila. Syn Karel chodí do čtvrté třídy, je mu 10 let. Syn Pavel chodí do druhé třídy, je mu 8 let a dcera Anička začne brzy chodit do školky, jsou jí 3 roky.

Muž byl celkem hodný, občas agresivní, ale nejevil zájem o rodinu. Petra byla již velice nešťastná a navrhla muži, že i s dětmi odejde. Finančně se manžel o svou rodinu staral, ale jako otec se neprojevoval. Petře vadilo to, že si manžel nedokázal vybudovat vztah s dětmi a byl chladný. Její manžel souhlasil s odchodem a neměl žádné námítky, tak Petra i s dětmi odešla do azylového domu Slunce.

„Řekla jsem muži, že nynější situace je pro mě i děti neúnosná a že bych ráda odešla. V jeho tváři nebyl vidět údiv, téměř žádné emoce. Přišlo mi, že mi s chladnou tváří řekl, že souhlasí, ať si jdeme. Byla jsem překvapená, ale zároveň jsem se nemohla divit, jelikož poslední léta byl opravdu zvláštní a neprojevoval mi žádnou náklonnost. Prakticky se nezajímal ani o děti a to mi hodně vadilo.“

Petra nečekala dlouho, než ji přijmou do azylového domu. Vzápětí, co opustila manžela, se mohla i s dětmi nastěhovat. Již půl roku žije bez manžela. Petra je poprvé v azylovém domě. Azylový dům jí doporučila kamarádka, která zde byla také ubytována. Ale bohužel se odstěhovala. Byla však ráda, že tu měla kamarádku, která ji pomohla v těch začátcích. O prázdninách by se s ní ráda viděla.

Její rodina nemůže Petře finančně pomoci. Petra se snaží a hledá práci nebo brigádu. Velkou výhodou pro ni jsou kurzy, na které chodí v azylovém domě. Naučila se tam spoustu věcí, připomněla si češtinu a umí již pracovat na počítači a sama si sestavit životopis.

Náplň jejího dne je stereotypní. Každé ráno vstává, doprovází děti do školy, vaří, uklízí a chodí na kurzy. O víkendech chodí s dětmi ven do parku. Pro děti bylo ze začátku těžké si zvyknout v azylovém domě, až po dvou měsících tuto situaci přijali a už je to lepší.

S chodem azylového domu je velice spokojená, jedinou výtku vidí v návštěvách, že doba návštěv je krátká.

Petra si musí najít práci, aby si pak mohla najít bydlení. Zatím byly veškeré její snahy o práci bez odezvy. Životopis dávala do restaurací, do základních škol, školek. Ráda by pracovala v kuchyni, nebo jako pomocná síla, či úklid.

Na kurzech poznává lidi a baví se s nimi. Pozná tam, že v tom není sama a že i ostatní mají podobné problémy. Špatná finanční situace je teď její největší problém. Od státu pobírá hmotou nouzi, platí z toho nájem, školu a školku. Jiný příjem nemá.

Petry manžel chtěl zvládat všechno sám, nechtěl od ní pomoci. Nastal zlomový bod, že to bylo nesnesitelné. Přišel z práce a veškerou agresi si vylíval doma. Petra manželovu změnu začala pociťovat před 4 roky. Vše bylo jak na houpačce. Během těhotenství s dcerou byl manžel v klidu, ale po porodu byl zase jak vyměněný.

„Po roce vztahu jsme spolu začali žít. Až poté jsem přišla do jiného stavu. Narodil se nám syn, pak druhý a až poté jsme se vzali. První dva roky byly dobrý. Měli jsme i hodně společných přátel a rozuměli jsme si. Moji rodiče neměli námitky na mého manžela. Manžel nezvládl zodpovědnost, nevěděl kam dál. Byl citově hodně uzavřený. Typický samotář. „Nezvládal práci a rodinu skloubit. Dávala jsem mu najevo, jak mě trápí v jakém je stavu, nenadávala jsem mu, snažila jsem se ho podpořit, ale bohužel to nešlo. S manželem jsem byla 11 let.“

Petra s manželem budoucnost neprobírala, děti nebyly plánované, všemu nechali volný průběh. Petra je spíše rodinný typ. Má ráda svou rodinu a užívání si s dětmi. Život s dětmi jí naplňuje. Kdyby šla pracovat, tak spíše na ranní směnu, zatímco budou děti ve škole. S manželem zatím není rozvedená, čeká na soud. Manžel jí zatím výživné neplatí. Čeká se, až vše bude soudem určeno.

„Manžel jezdí za dětmi jednou za 14 dní, dětem občas vozí hračky a sladkosti, ale žádnou finanční podporu mi nedává.“

Petra byla na vše sama, manžel neměl žádné povinnosti. O rodinu a domácnost se starala pouze ona a velice jí to mrzelo. Děti z jeho strany neznají babičku a dědu, protože se s nimi manžel nestýká.

Manžel byl velice chladný, pocházelo to již z jeho rodiny. Nebyl zvyklý si povídat s otcem ani matkou. Neměl tedy pak vztah k dětem. Petra se ho snažila změnit a naučit ho, to co jí naučila její rodina. Pety dětství bylo normální, má dvě sestry. Její rodina byla úplná. Byla vychovávána, pro rodinu. Její muž nikoliv. Vážnější vztah nikdy neměla. Petru vždycky bavilo cestování, jezdili často k vodě pod stan. S dětmi už nikde nebyli.

Petra se dostala do azylového domu, protože chtěla začít znovu nový život. Doufá, že tato přechodná doba v azylovém domě jí pomůže nastartovat na nový začátek. Potřebuje čas na

rozmyšlenou. Po roce pobytu by chtěla mít práci a mít našetřeno na bydlení, a když by se to nepovedlo, musí jít do jiného azylového domu, což by nerada. Zázemí se Petře líbí, byla by radši, kdyby byl pokoj o jednu místnost větší, jelikož ve čtyřech lidech je to nedostačující.

Do budoucna to vidí Petry manžel tak, že si děti bude brát na víkendy. Petra je rozhodnutá, že se k manželovi nevrátí. Myslí si, že i kvůli dětem to takhle bude lepší.

„Je lepší, když budeme od sebe, aspoň budeme oba klidnější. Moji rodiče nechápali, že se rozvádíme. Manžel se totiž na veřejnosti choval úplně jinak, jak nejlepší otec. Přitom doma byl úplně jiný. Snažila jsem se dát rodinu dohromady, ale nešlo to.“

Petra hodnotí svůj život, tak že vše pro ni bylo hrozně rychlé. Kdyby nebyly děti, dokázala by se o sebe postarat, ale teď musí myslet jako matka. Roli matky zvládá dobře, porody měla dobré a u prvního dítěte jí s péčí pomáhala maminka. Ze začátku se chtěla k manželovi vrátit, ale kamarádka jí to rozmluvila. Uvědomuje si, že je za to ráda. Tuší, že by se manžel nezměnil a opravdu je přesvědčená, že se k němu nechce vrátit. Nyní se cítí vyrovnanější a klidnější. Teprve nyní si může trochu odpočinout. Na nový vztah se zatím necítí, ani nevyhledává žádné známosti.

„Na prvním místě bude to, jestli ten chlap bude kamarádský pro děti. Kdo by taky chtěl 3 děti přijmout, toho se taky bojím. Já teď chci jen klid a večer ticho.“

Do azylového domu Slunce se Petra dostala hlavně kvůli neshodám s manželem. Zároveň neměla kam jít, takže pro ni azylový dům byl tou nejlepší volbou. Tento příběh by se dal zařadit do žánru tragédie. Petra dává vinu osudu, který jí předurčil muže, který nebyl citově vyzrálý. Zároveň vidí svou situaci smutně, jelikož nepředpokládala, že se s manželem nechá rozvést. Z počátku věřila v jejich vztah a snažila se ho za každou cenu upevnit. Navíc je zde prvek komedie, jelikož měla Petra štěstí že byl zrovna v AD volný pokoj. Nečekala, že se jí podaří takhle brzy sehnat bydlení. Nyní je Petra v rámci možností vyrovnaná a soustředí se na své děti, které v ní vyvolávají pocity radosti, štěstí a harmonie.

6.3 Aneta

Aneta studovala aranžerství dva roky, poté potkala svého přítele, byli spolu dva roky. Během této doby se narodila dcera Anetka. Přítel byl problematický a byl odsouzen k výkonu trestu po dobu 6 let. Pro Anetu nastalo problematické období, bydlela chvíli u své maminky a pak u jeho. Poté si zažádala o azyl, kam s dcerou Anetou nastoupila.

Aneta na svého zatčeného přítele čekala 3 roky, dopisovala si s ním. Poté se seznámila s jiným přítelem. Se kterým měla posléze dvě děti, které nyní nemá ve své péči. S tímto přítelem byla necelých 5 let a žili spolu v azylovém domě v sociálním bytě. Soužití s přítelem skončilo tragicky, jelikož Aneta upadla do drogové závislosti.

„On začal první fetovat, a já do toho spadla taky, pak mi odebrali Anetku i druhou dceru Lucinku. Přišla sem kvůli tomu i o azyl. V závislosti jsem se plácala 6 let “

Uběhla doba výkonu trestu Anetina prvního přítele - otce Anetky, a když se vrátil, kontaktoval ji. Nechtěla se jím zabývat. Odjel zhruba na dva roky do Kanady, kde pracoval a poté se vrátil zpět do České republiky, a znovu Anetu vyhledal. Začali spolu tedy chodit. Ale absolutně to neklapalo, byl to jiný člověk.

„Byla to chyba se k němu vracet, byl pak velice násilnickej, proběhlo tam i domácí násilí. Byla jsem furt ovlivněna drogami, takže jsem to ani nenahlašovala. Pak ho ovšem znovu zavřeli a já jsem zjistila že, jsem těhotná. “

Aneta tedy porodila syna Petra, stal se tak Anetiným čtvrtým dítětem. Dvě děti, které má s minulým přítelem jsou s otcem, Anetu zbavili mateřských práv a je s tím smířená. Po narození syna Petra nastoupila Aneta do léčby, dodnes chodí do doléčovacího centra a denního stacionáře.

Když byla Aneta na léčbě, nechali jí syna Petra v péči, s tím že hlavní podmínka bude absolvovat léčbu. Bydleli v kojeneckém ústavu, poté v doléčovacím centru. Aneta si chtěla zažádat o navrácení dcery Anetky do své péče, ale v zařízení ve kterém byla, to nebylo možné.

Tak si podala žádost do azylového domu Slunce, který dlouho znala a sama si ho našla. OSPOD pomáhá Anetě, aby jí byla Anetka znovu v plném rozsahu předána do vlastní péče. Nyní s Anetou v azylovém domě bydlí syn Petr (17 měsíců) a dcera Aneta (12 let) je tam přechodně, jelikož se čeká na rozsudek soudu, komu bude dcera svěřena do péče.

Anetky otec je teď ve vězení, odsouzen na dobu 8 let. Občas Anetě napíše, pošle dětem pohled k Vánocům a narozeninám. Ve vězení nepracuje, a proto je osvobozen od výživného. Až ho propustí, měl by platit Anetě výživné.

„V tomto typu člověka se nikdy neprobudí žádné otcovské pudy, tak jak by to mělo být. Až ho jednou pustí, tak to skončí tak, že začne znovu brát drogy. A až ho propustí budu to muset řešit s policií, aby se k nám nepřibližoval. Zatím mám tedy ještě čas.“

Aneta pobírá mateřskou, přídavek na dítě, příspěvek na bydlení. Z těchto peněz si platí azylový dům, avšak má ještě spoustu dluhů z minulosti, tak je pro ni těžké vyjít s financemi. Aneta má rodiče, ale nemohou jí finančně pomoci, jelikož sami mají spoustu svých starostí.

Nyní má Aneta problémy se synem Petrem, jelikož chodí na vzdělávací kurzy, musí ho dávat do školky. On je pak nevrlý a celou dobu pláče a zlobí. Těžké období zažila i s dcerou Anetkou, která se jí vrátila z ústavu. Chodí spolu k dětské psycholožce na terapii. Terapie dceři pomohla, naučila se otevřít a mluvit s Anetou. Jelikož má Aneta nedokončené střední učiliště, chce se znovu hlásit do školy a věří, že to i s dětmi zvládne.

Aneta se vrací ke své závislosti. Hlavním problémem pro ni bylo, že jí přítel dostal do drog, a brzké těhotenství, které ji potkalo. Drogovou závislost vidí jako běh na dlouho trať a je velice těžké z ní vyskočit. Aneta si uvědomila, že takhle dopadnout nechtěla, sama v sobě našla sílu. Nikdo jí nemusel popohánět, věří, že když člověka někdo donutí k tomu, aby přestal brát drogy, tak to není z něho a znovu do toho spadne. Ona v sobě sama musela najít tu vnitřní sílu a odhodlání, aby s tím skončila. Aneta vidí pobyt v azylovém domě jako přechodný, a že tam získává čas na vyřešení životních problémů. V azylovém domě je spokojená, líbí se jí přístup sociálních pracovníků. Kdykoliv má nějaký problém, ochotně jí pomohou ho vyřešit.

Aneta teď čelí svým problémům. Jedním z nevyřešených problémů jsou dluhy, z té doby kdy byla drogově závislá. Nadále má strach z toho, až se bude muset odstěhovat z azylového domu, a snaží se tuto situaci nějak řešit. Bojí se však, aby jí na dveře nezaklepalí exekutoři. To je zatím její největší obava. Vyloženě jí nic netrápí, snaží se všechny své problémy řešit.

Ráda chodí na kurzy, nyní se věnuje počítačům a psaní v MS Wordu a ví, že se jí to bude hodit. Avšak se jí nelíbí systém kurzů, jak je nastaven. Ve smlouvě je jasné dané, že matky musí chodit na kurz. Takže se Aneta cítí zahrnuta do koutku.

„Kurz sám o sobě není špatnej, všechno se hodí. Nelíbí se mi, jak je to nastavený. Je v tom rozdíl, když něco musíte, a chtěli byste. Když nepůjdete tak vás vyhodíme.“

Aneta se na kurz těšila, když nastupovala do azylového domu. Ale postupem času jí začalo vadit, že se tam musí chodit. Když má třeba nemocné dítě, nebo domluveného lékaře, tak si schůzku musí domluvit na dny, kdy kurz není. Nemá ráda, když se musí podřizovat. Pod výhrůzkami jí pak kurz ani nemotivuje. Aneta se přizpůsobila režimu azylového domu rychle. Mnoho pravidel zde není, a když jsou, snaží se je Aneta dodržovat.

„Jednou za měsíc úklid schodů a dodržovat pravidla základního typu, např. víc jak 7 dní nesmí člověk opustit azylový dům, to znamená spát jinde.“

Prostory bytu se Anetě líbí, i že má své vlastní sociální zázemí. Aneta se snaží nebýt tu s ostatními maminkami v kontaktu. Pozdraví je, občas prohodí pár vět. Má pár kamarádů mimo azylový dům. Aneta se radši vyvaruje kontaktům, jelikož v azylovém domě je spousta žen, a tak podle ní vznikají drby.

Aneta ve svém volném čase ráda čte. Našla si brigádu a chodí po večerech uklízet kanceláře. Pracuje tam měsíc, a chce si našetřit na kauci na byt. Nechce po skončení v azylovém domě být ve stresu a bez prostředků.

„Bytů bez kauce je strašně málo, tak potřebuji každou korunu mít našetřenou. Díky kurzu jsem v azylovém domě do půlky října. Poté si chci najít byt, nechci do jiného azylového domu, protože je to krok zpět.“

Plány do budoucna Aneta má, ráda by se odstěhovala do bezpečného bydlení, aby to hlavně nebylo v rizikových místech, to má jako svou hlavní prioritu. Doufá, že jí dálkově přijmou na školu, aby si mohla dodělat vzdělání. Ráda by si našla práci, až syn Petr půjde do školky. Bude se snažit zlikvidovat své dluhy a být v dobré finanční situaci, aby nemusela být závislá na dávkách.

„Těším se, až Péta půjde do školky, až to bude lepší. Až nebudu muset škemrat o dávky a cítit se tak ponížená. Chci se osvobodit a být sama sebou, chci získat Anetku do své péče a mít s ní dobrý vztah, to je pro mě taky moc důležitý.“

Aneta přiznává, že jí velice pomohla psychoterapie. Že jí někdo pomohl nastavit si správnou cestu, to jak se má pracovat na vztazích s muži, které ji totiž vždycky odrovnaly. Přiznává, že se jako člověk neměla moc ráda. Nyní se bojí mít vztah a je pro ni důležitý výběr partnera.

Mezeru 6 let nikdy nevyplní, ale je s ní smířená. Nemá problém mluvit s cizími lidmi o svých problémech a starostech. Naopak je ráda, když jí někdo vyslyší a poradí.

Ačkoliv má za sebou Aneta drogovou minulost, netrápí ji žádný zdravotní problém, kromě nově vzniklé lupenky, které vznikla z psychických problémů. Syn Petr, který se narodil v době, kdy byla Aneta uživatelkou drog je naprosto zdravý.

„Do azylového domu jsem se dostala hlavně proto, abych mohla získat dceru Anetku do své péče.“

Anetino shrnutí je: *„Bylo to těžký období, dlouhá cesta ale hodně poznání.“* Anety příběh by se dal charakterizovat hlavně jako ironie, jelikož svým vlastním selháním spadla do drogové závislosti a od té doby ji začaly největší problémy. Avšak je zde i prvek romance, který poukazuje na Anetinu sílu a snahu pomoci sobě i svým dětem vlastním úsilím.

6.4 Diana

Diana je ze tří sourozenců. Po narození bydlela s rodiči v bytě 3+1. Když jí byly dva roky, maminka byt prodala, v té době se rozcházela s otcem. Tak se celá rodina, kromě otce odstěhovali do garsonky. Diana zde bydlela až do jejích 9 let. Rodiče se během té doby rozvedli, ale Diana si to moc nepamatuje. Když jí bylo 9 let, byt jim odebrali a museli se vystěhovat kvůli dluhům na elektřině a vodě. V té době začala Dianě dráha azylových domů. Musela s maminkou a sourozenci do svého prvního azylového domu a nějakou dobu tam bydlet.

„Bydleli jsme u rodin, v maringotce. Tenkrát sem to jako dítě vnímala dobře, jako nějaké dobrodružství. V maringotce nebyla elektřina ani voda, bylo to těžký období, ještě když nás tam bylo hodně.“

Každé dva měsíce se rodina stěhovala a Dianu to bavilo. Když jí bylo 13 let, začala jí situace stěhování vadit. V této době se Diana s rodinou dostaly do dalšího azylového domu, ale po roce se museli odstěhovat zpět do maringotky. To už Dianě začalo vadit, jelikož v malém prostoru bydlelo 9 lidí.

„Neměli jsme vůbec soukromí a žádný prostor, spalo nás tam 9 lidí, různě po sobě. Netekla tam voda, takže jsme se nemohli ani vykoupat, bylo to neúnosný. Poprvé, když jsem byla mladší, tak mi to tolik nevadilo, ale teď mě to přímo rozčilovalo.“

Maminka s tatínkem se dali zpátky dohromady, ale předtím spolu nežili, jelikož měl otec hodně milenek. Rodina nebyla úplná a Diana byla zvyklá, že s tátou nežije. Bylo to pro ní divné období. Její otec zatím na pozemku stavěl dům, bohužel ho stavěl načerno a byly s tím

problémy. Děti tam nemohly bydlet, protože dům nebyl zkolaudovaný. Avšak v tom domě bydleli, i když nebyl celý hotový.

Starší sestra si během té doby našla přítele a šla k němu bydlet do bytu. Avšak přítele zatkli a měl na pár let vyměřený trest. Celá rodina bez otce se přestěhovala do bytu 2+1.

Diana chodila do školy na učiliště a během té doby cca 5 let měli stálé bydlení. Na učilišti to Dianu nebavilo, tak po roce odešla. A šla na nový obor kadeřnice. Tam se učila dva roky. Diana vypráví o tom, že jí i sourozence do nabytí zletilosti maminka hodně hlídala, a nemohli moc chodit ven a vytvářet si party, aby se nezkazily.

„Pořád jsme byli doma a máma si s námi hodně povídala, bylo to příjemný. Nebyly jsme zkažený tím světem. Teprve v 18 letech mě začala pouštět na diskotéky a to jsem si našla přítele, s kterým mám nyní děti. Vztah byl zvláštní, protože po dvou měsících se ke mě nastěhoval. Mamince to nevadilo, byla ráda, že se mnou přítel bude bydlet. Nechtěla, abych střídala partnery.“

Po půl roce Diana otěhotněla a odešla ze školy, ale nedokončila jí. Narodil se jí syn Milánek. Když byla Diana v 5. měsíci těhotenství, vrátil se z vězení sestřin přítel, takže se celá rodina musela odstěhovat. Odstěhovali se do rozestavěného domu, kde chybělo sociální zařízení a spousta dalších věcí. Diana tam bydlela 3 měsíce, jelikož se poté odstěhovala s přítelem na azyl. S přítelem bylo všechno hezké. Poté nastal porod, kterého se zúčastnil i přítel. Dianu pustili po týdnu z nemocnice, a přítel se začal chovat zvláštně.

„On se z toho zbláznil, říkal, že to bylo z toho porodu. Já se pak dozvěděla proč. Začal mě mlátit, byl agresivní, fetoval. Kamarádky viděly, že mě bije a řekly to sociálce a ona ho vyhodila, jenže po týdnu se ke mně vrátil a já ho tajně pouštěla do bytu oknem. Jenže pak na to sociální pracovnice přišly a daly mě do jiné budovy. Když jsem se tam nastěhovala, dozvěděla jsem se, že mě přítel podvádí s místní holčkou. Začalo to, když jsem byla v nemocnici.“

Přítel se k Dianě stále vracel, ale ona s ním již nechtěla být. Bohužel ji vyhodili z azylového domu, tak byla nucena odejít do rozestavěného domu. Tam bydlela měsíc, mezitím dostala porodné za syna a zaplatila si podnájem. Do podnájmu šla s maminkou, ale kvůli rekonstrukci domu musely po brzké době odejít. Mezitím si našla Diana další azyl pro matky s dětmi. Přítel se dozvěděl, že se tam odstěhovala, začal jí tam navštěvovat a dělat veřejné scény.

„Pořád řval před barákem, že mě miluje a donutil mě, abych z toho azylového domu odešla, že si najdeme společně bydlení. Ale nenašli jsme si ho hned, musela jsem zatím jít bydlet k sestře, kde jsem si našetřila na nájem. Pak jsem se tam odstěhovala, byt byl velký 2+1. Bydlela jsem tam s ním, malej tam měl svůj pokoj. Bylo to dobrý.“

Přítel však Dianu neustále fyzicky napadal, ale poté se jí omlouval. Přítel bral drogy, a proto nedokázal ovládat své chování. Diana byla velice omezovaná, musela být neustále doma. Její přítel byl totiž velice žárlivý.

„Pořád mě podezíral, že s někým něco mám. Kontroloval mi mobil, zakazoval mi mluvit s bráchou. Když sem byla těhotná, tak mě nebil, docela se zklidnil. Ale po porodu mě mlátil hodně. Důvody k bití neměl, spíš když přišel z práce, tak si myslel, že jsem tam někoho měla, ale já mu říkala, že tam nikdo nebyl a hned jsem dostala facku. Psychicky a fyzicky mě deptal.“

Po druhém porodu Diana od přítele odešla, přesto na ní má stále vliv. Diana dělá to, co přítel chce. Ví, že to není dobře, ale nejde jí se naprosto odpoutat. Poté odešla k matce, aby se k ní přítel nemohl vrátit. Diana si myslela, že rozchod bude definitivní. Po pár měsících se Diana s přítelem ovšem setkala, bavili se. Finančně jí přítel nepodporoval. Znovu se spolu stýkali, ale ne jako pár. Přítel se jí přiznal k nevěře, že jí za celý jejich vztah podváděl.

„Já ho nikdy nepodváděla, všechno jsem mu odpouštěla. Ale už sem toho měla plný zuby. Proč bych pro něj měla být furt slušná? Tak sem si našla jakoby kamaráda, a stýkám se s ním. On si hraje i s dětmi, a je to fajn.“

Přítel se Dianě neozývá, je to náhoda, když se ozve. O mladšího syna nemá vůbec zájem, o staršího trochu ano. Když Diana žádá přítele o peníze, řekne jí, že ho to nezajímá. Nebýt podpory rodičů nezvládala by Diana svou finanční situaci.

V azylovém domě je spokojená, jelikož má vlastní bytovou jednotku se sociálním zařízením. S okolím se baví, našla si tam nejlepší kamarádku. Konflikty nevyhledává, a vychází s okolím normálně. Diana nikdy neměla svůj vlastní byt a doufá, že dostane sociální byt, když na něj má nárok.

Na kurzech se Diana spřátelila s matkami a získala spoustu nových poznatků.

„Kurz mi nevyhovuje kvůli dětem, jsou ještě malinký a já je nechci dávat do školky. Oni nás k tomu nutí, ale já nechci. Na jednu stránku mě ten kurz baví, že mám co dělat. Já děti do

školky nedávám, chodí mi sem hlídat mamka. Mamce se moc nechce, musí sem jezdit a občas se jí nechce, ale dělá to kvůli dětem, aby nemuseli být v té školce. Malý ve školce brečí a říká, že ho tam mlátí, takže ho tam dávat nechci.“

Náplň jejího dne je každý den stejný. Ráno vstane a jde na kurz. Poté poklidí, uvaří, nebo chodí na celý den k matce. U maminky nebo sestry přespává. Přes den chodí s dětmi na hřiště, když je hezké počasí. O víkendu chodí k otci na jeho rozestavěnou chatu. Na koníčky a zájmy nemá čas, ani finance. Od státu dostává mateřskou, příspěvek na děti, příspěvek na bydlení. Na celý měsíc jí zbývá asi 3000 Kč, takže jí pomáhají rodiče.

Diana prošla za svůj život více azylových domů. Azylový dům Slunce jí doporučila kamarádka, ale již předtím o něm věděla. Do azylového domu šla hlavně kvůli tomu, aby se zbavila svého přítele. Byla přijatá hned, jelikož když si byla zažádat o bydlení, byla zmlácená.

„Hlavní důvod proč jsem v azylovém domě, je ten že to mám jako základ od rodičů. Kdybych měla to zázemí, kde být a z čeho budovat, tak se v azylovém domě neocitnu. Máma se o nás vždycky dobře starala, dávala nám vše co, mohla. Bohužel to jde z generace na generace, jelikož byla z chudé rodiny.“

O budoucnosti Diana nepřemýšlí, až to přijde, začne jí řešit. Všechno bude podle situace, která nastane.

„To je asi ten náš problém Romů, my o budoucnosti nepřemýšlíme. Možná půjdu na další azyl, nebo si najdu podnájem. Ted' mám toho kamaráda, k příteli se vrátit nechci. Jsem rozhodnutá.“

Diana má pracovní zkušenost z MC Donalds, pracovně tam rostla a práce jí velice naplňovala. Vrátit by se tam, ale nechtěla. Práce jí problém nedělá, až budou děti starší, ráda by šla pracovat.

Diany příběh je charakteristický v největší míře jako tragédie, bohužel jí bylo již od dětství předurčeno žít po AD, neměla v rodině vzor a naučené hodnoty. V menší míře zde hraje roli i prvek ironie. Diana se stýká se svým bývalým přítelem, i když ví, že na ní má špatný vliv. Nechá se jím pokaždé okouzlit a ztrácí pevnou půdu pod nohama.

6.5 Andrea

Andrea má dvě děti i přítele. Bohužel s ním nemůže být v azylovém domě. Přítel k ní chodí každý den na návštěvy, zajímají ho děti i ona. Nepracuje, tvrdí že, si nemůže najít práci. Andrea je finančně na všechno sama.

Od dětství si Andrea mohla dělat, co se jí zlíbilo. Rodiče o ní nejevili zájem. Marně se snažila získat jejich pozornost.

„Mohla jsem dělat všechno. Za nějakou dobu zavřeli matku do vězení a táta se mnou zůstal sám. Vůbec mně nezvládal, několikrát jsem mu utekla. Mám 9 sourozenců, ale známe se tak v 5. Všichni jsme byli po ústavech. Šla jsem se nahlásit na sociálku, že soužití s otcem nezvládám. Tak mě vzali do ústavu, ale tam se mi taky nelíbilo, takže jsem utekla i odtamtud.“

Andrea byla v ústavu od 13 let, poté si našla přítele, u kterého bydlela v bytě. Po dvou letech otěhotněla a porodila syna. Když porodila syna Erika v 15 letech, musela být ve výchovném ústavu, kde se učila na švadlenu. Po roce šla domů, a bydlela s matkou, kterou mezitím pustili z vězení. Andrea chodila do práce, a maminka jí zatím hlídala syna. Pracovala v lahůdkách, rovnala zboží. Pracovat mohla jen chvíli, jelikož podruhé otěhotněla. Šla s přítelem bydlet znovu k rodičům přítele. V bytě nemohli být dlouho, tak odešla Andrea i s dětmi do azylového domu.

Andrea je poprvé v azylovém domě, chystá se odejít, ale neví kam. Andrea se nelíbí v azylovém domě.

„Nelíbí se mi, že tady nemůžu mít přítele. Máme spolu děti, chci s ním být. Problém je, že nemáme kde bydlet. Chtěli bychom být spolu, jenže on nepracuje, takže to nejde. Nelíbí se mi návštěvy. S matkami se tu moc nebavím, mám tu jen jednu nejlepší kamarádku. Přijde mi, že tu jsou všechny falešné, a takový lidi já nevyhledávám.“

Během kurzů chodí přítel hlídat děti, a Andrea se zatím může vzdělávat. Přítel tvrdí, že si práci hledá, ale Andrea mu nevěří. Nemá žádnou pracovní morálku, nikde dlouho nevydrží.

„Přítel nikde nevydrží, neustále se na něco vymlouval, ani když přišly děti tak se nesnažil. Vždycky jsem na všechno byla sama, on se o nic nestaral. Nemá žádný pracovní návyky, neustále se mu něco nelíbí, nepomáhá mi s ničím.“

Andrea se s přítelem o své situaci moc nebaví. Tvrdí, že si přítel nic neuvědomuje. Andrea chtěla získat sociální byt, měla již žádost, ale by jí zamítnuta. Andrea si myslela, že když půjde na azyl, dostane do roku sociální byt. Nyní však ví, že to nebyla pravda.

Andrea by ráda šla do azylového domu, kde mohou být celé rodiny. Jenže všude je plno, takže je na čekací listině.

„Ráda bych našla rychle nějakou podnájem, ale bez peněz je to těžký. Přítelova babička odjíždí na Slovensko, a nechá mi nějaké peníze. Teď je ta jediná šance, když bude mít ty peníze, dalo by se to nějak vymyslet. Jindy už to nepůjde. Možná, že nás vyhodí i z tohoto azylového domu, protože paní ředitelka po nás požaduje peníze hrozně brzy, ještě dřív než nám přijdou sociální dávky. Když to nezaplatíme, dostaneme výpověď.“

S vedením je Andrea spokojená. Vadí jí však, že se vedení plete i do jejích osobních záležitostí. Má pocit, že se zajímají o nepotřebné věci a sbírají drby.

„Lezou mi do soukromí, kolikrát se vyptávají na intimní věci. To mi vážně vadí.“

Andrea chodí na kurzy, ale občas chodit nemůže, jelikož má nemocné děti. Kurzy jí přijdou zbytečné.

Andrea si nemůže hledat práci, odkryla tajemství, které ještě nikdo z azylového domu neví. Měla jít pracovat, ale zjistila, že je v jiném stavu.

„Doufám, že tohle co Vám řeknu, neřeknete u vedení. Chtěla jsem jít pracovat, ale zjistila jsem, že jsem těhotná. Byl to pro mě šok, já to dítě ani nechci, ale nemám ani na potrat.“

Andrea vůbec neví, co bude dělat dál. Přítel nechce, aby šla na interrupci. Vidí všechno velice jednoduše. Nepřijde však s žádným nápadem, kde sehnat peníze a bydlení. Andrea vidí vše velice složitě. Její finanční situace je velice špatná. Nepobírá přídavky na děti, jelikož přítel nepřinesl potvrzení, které by měla Andrea odevzdat sociální pracovníci na úřadě.

Andrea nemá venku žádnou pomoc, na všechno je sama. S rodiči se stýká, i navštěvuje, ale nemůže od nich čekat žádnou finanční pomoc. Otec pracuje, matka je na mateřské dovolené s dětmi od sestry. Andrea si myslí, že mají finanční prostředky, ale nechtějí jí pomoci.

Andrea na budoucnost myslet nechce. Mrzí jí, že začala se vším brzy. Nového těhotenství lituje, nechtěla ani druhé dítě.

„Už, když jsem byla těhotná podruhé, jsem to dítě nechtěla. Byla jsem v tu dobu mladá, teď jsem taky. Takže nechci ani to třetí dítě, vůbec nevím, co budu dělat. I kdybych měla finance, tak bych to nezvládala ani psychicky. Péče o děti je fakt namáhavá, kluci jsou zlobiví. Myslím si, že jak jsem sama, dělám něco špatně.“

Přítel se k nové situaci vyjádřil, že si najde práci. Andrea tomu, ale nevěří. Přítel si myslí, že když budou mít třetí dítě, jejich vztah se posílí. Vztah mají celkem normální, s dětmi jí pomáhá a pohlídá je. Avšak nedokáže vyřešit bytovou a finanční situaci. Po této stránce nevidí Andrea žádnou snahu. Neustálé výmluvy, které Andree říká, ji vysilují.

„Přítel bydlí u babičky, ta mu dá najíst, uklidí mu. Pak přijde ke mně, já mu dám taky najíst. Starám se o něj spíš já. Na otázky ohledně práce se vždycky ohání maličkostmi. Myslím si, že nikdy nezačne pracovat. Já budu muset začít pracovat. Dokážu si představit, že on bude na rodičovské a já budu pracovat. Ale na druhou stranu, na co bych potřebovala takový chlapa? Vždyť chlap se má postarat o rodinu.“

Andrea zažívá složitou situaci. Nedokáže si představit, že by přítel nepracoval, a ona ano. Ráda by začala pracovat, kvůli tomu aby mohla mít finance. S její současnou situací to ovšem nejde. Dalším problémem je i to, že mladší syn je na ní velice fixovaný. S penězi nevychází, když vyjde tak to jen proto, že nezaplatí nájem.

„Vždycky mám, co dětem uvařit ale s penězi to nezvládám.“

Andrea zažívá každý den stereotyp, její denní náplní je úklid, vaření a péče o děti. Těší se však vždy na 15 h, protože přijde na návštěvu otec jejich dětí. Andreu několikrát napadlo, že přítele opustí. Již se i několikrát rozešli, ale neustále se k sobě vrací. Zvyk jí nedovolí, aby ho opustila, i když ví, že s ním jí nic dobrého nečeká, je rozhodnutá s ním zůstat.

V azylovém domě se Andrea ocitla hlavně z toho důvodu, že si myslela, že dostane sociální byt. Nejspíš se tak nestane, takže se Andreiny plány zhroutily. V tomto příběhu se prolíná prvek tragédie, jelikož neměla Andrea šťastné dětství. Vlivem osudu a všech okolností doma se ocitla v dětském domovu. Našla si přítele, který nechce pracovat. Znovu otěhotněla, když nechtěla. Bohužel se zde objevuje i prvek ironie, jelikož Andrea přiznává, že z velké části si může za všechny problémy i ona sama.

7. Interpretace zjištěných údajů

V této části bych ráda popsala zjištěné výsledky, a dala jim strukturu. Parafrázuji zde svými slovy klíčové mezníky vyprávění. Rozdělila jsem obsah dle epizod, abych zde mohla popsat ty nejdůležitější zjištěné údaje.

1) Událost předcházející před vstupem do azylového domu

V této části komunikační partnerky začaly vyprávět o svém životním příběhu, většina z nich mluvila o dětství až po současnost.

Většina žen se shodla, že jejich problémy vznikly vlivem špatného výběru partnera.

Marie zkonstatovala svou zkušenost s muži jako nepříjemnou. Do všech vztahů dala energii, konstatuje to tím, že neměla štěstí. Do AD se dostala kvůli rozchodu s manželem a také proto, že její rodiče ji nemohli ubytovat.

Petra měla jediný dlouhodobý vztah a to se svým manželem. Ten se během vztahu změnil a přestal se o Petru a děti zajímat. Petra začala jeho změnu pociťovat a byla nešťastná. Tak navrhla muži, že i s dětmi odejde a ten souhlasil.

Aneta měla smůlu na partnery, jelikož potkala muže, kteří jí znepříjemnili život. Kvůli jednomu muži začala brát i drogy. Aneta zažila domácí násilí, odebrání dětí i léčebnu.

Diana skončila v AD, jelikož její rodina prakticky neznala nic jiného než azyl. Rodinné zázemí neměla téměř nikdy. Problémy začaly již v dětství, když neměla s rodiči kde bydlet. Se svým přítelem bohužel nezažila vytoužené štěstí, jelikož byla pod neustálým nátlakem. Zažila domácí násilí, ale pokaždé se k příteli vracela.

Andrea neměla dobré rodinné zázemí, její rodiče se nezajímali. Matka byla posléze zatčena a Andrea nechtěla být s otcem sama, tak utíkala z domova. Dostala se do dětského domova, seznámila se s přítelem a otěhotněla. S přítelem se cítí být šťastná, ale jako velký problém vidí v tom, že přítel nechce pracovat.

2) Současný život v azylovém domě

Marie je spokojená v AD, je tam již podruhé. Kolektiv sociálních pracovníků v čele s paní ředitelkou má ráda. Chodí v AD na vzdělávací kurz a přijde ji přínosný. Nyní nemá přítele, ale schází se s kamarády. Ve volném čase chodí s dětmi na hřiště, nebo se stýká s rodiči. Její maminka jí v rámci možností pohlídá děti a přispěje finančně.

Petra si podala žádost o rozvod a čeká, až soud určí manželovi výživné na děti. V AD je spokojená, nejraději by měla ještě jednu místnost, jelikož má starší děti. Petra má pár přátel. Nechodí nikam za zábavou, její zábava jsou děti. Když je pěkné počasí, jde s dětmi ven. V AD chodí na kurzy, se kterými je spokojená, nic proti němu nemá. Jako největší problém vidí finance, jelikož nemá nikoho z rodiny, kdo by ji mohl finančně pomoci.

Diana má velkou podporu v rodině, finančně jí pomáhají. S přítelem není, i když se bojí, že ji bude neustále ovlivňovat, ať se k němu vrátí. Schází se s přáteli a má známost. Diana chodí na kurz v AD, který ji nevadí, ale kvůli dětem ji nevyhovuje. Během kurzu musí hlídat děti maminka, které se občas nechce.

Aneta se snaží získat svou dceru Anetku do péče. Chodí s ní k psychologovi, aby podpořily svůj vztah. Musí docházet do doléčovacího centra, aby do své závislosti znovu nespádla. Aneta má brigádu, chodí po večerech uklízet. Kurz v AD jí nevyhovuje, jelikož se jí nelíbí nastavení kurzu. Když ženy nebudou chodit na kurz, budou muset opustit AD. Podle Anety je rozdíl v tom, když něco chcete a když něco musíte.

Andrea je téměř bez finanční podpory. Od státu dostává dávky, které jí na soužití nestačí. Přítel za ní každý den dochází, avšak ji finančně nepodporuje, protože nemůže najít práci. Andrea zjistila, že je těhotná a neví si rady. Nyní se nachází v bezradné situaci. Kurz, na který je povinna chodit, jí nevyhovuje, přijde jí jednoduchý, ničím zajímavý.

3) Plány do budoucna, návrat do normálního života⁷

Marie a její hlavní plán je dokončit kurz sanitářky a najít si práci v tomto odvětví. Její prioritou je získat sociální byt a žít si s dětmi podle svých pravidel.

Petra by si ráda našla práci třeba jako pomocná síla. Je odhodlaná že se k muži nevrátí, děti mu ráda půjčí na víkendy. Ohledně bytové situace do budoucna se nevyjádřila.

Aneta se rozhodla, že bude pracovat a našetří si na nájem, aby mohla s dětmi bydlet. Doufá, že ji dcera Anetka bude svěřena do své péče a že budou společně žít v jedné domácnosti bez pomoci státu.

Diana na budoucnost nenahlíží, žije ze dne na den. Tvrdí, že to má v povaze. Možná si najde podnájem, možná bude na dalším azylu. Všemmu nechává volný průběh.

Andrea má nejasnou budoucnost, neví, zda si třetí dítě ponechá. Nemá tušení, kde bude bydlet a jak získá peníze. Andrea by chtěla získat sociální byt, ale ví, že nemá šanci. Doufá, že si přítel najde práci a nebude o tom jenom mluvit.

⁷ Normální život je zde míněn jako život mimo AD, takto to interpretují komunikační partnerky

8. Zhodnocení mé role výzkumníka

Úvodem bych chtěla říci, že v roli výzkumníka jsem vystoupila poprvé v životě. Nikdy předtím jsem nezpracovávala žádný výzkum. Zhodnotit svou roli je pro mne tedy těžší v tom smyslu, že s výzkumem nemám prakticky žádné zkušenosti. Dle pokynů a rad vedoucího mé práce jsem si přečetla odbornou literaturu a pokusila se o výzkumu zjistit potřebné informace.

Jistou úlohu, zde má výběr výzkumu. Vybrala jsem si kvalitativní výzkum, jelikož mi pro mou práci přišel nejvhodnější. Jako hlavní důvod bych zmínila menší počet respondentů. A to především kvůli časovému harmonogramu. Jsem si také vědoma toho, že se rámec určuje podle toho, co chci zkoumat, ne podle počtu lidí. Tudíž pro mě výzkumný vzorek 5 komunikačních partnerek z jednoho azylového domu byl dostačující.

Dalším plusem tohoto výzkumu vidím v tom, že já jako výzkumník mám velkou roli tazatele, ač v některých případech nebyla zapotřebí. Komunikační partnerky dokázaly samy mluvit o svém životním příběhu bez menších problémů. Dozvěděla jsem se spoustu informací, které nebylo ani třeba zahrnout do výstupu mé práce.

Při prvním rozhovoru jsem byla lehce nervózní, avšak snažila jsem se to zakrýt běžnou gestikulací a komunikací. Dle nahodilých otázek jsem dostávala velký přísun informací, které se zaznamenávaly na diktafon, což mi mou práci zjednodušilo. Jednou jsem se setkala s klientkou, která měla problém v komunikaci z důvodu plachosti, bylo to pro mne složitější, avšak jsem byla připravená s otázkami, takže jsme společnými silami daly dohromady příběh.

Všechny rozhovory probíhaly v naprosto uvolněné atmosféře. Po skončení jsem se dotazovala matek, zda jim byl rozhovor příjemný. Odpovědi byly kladné, naopak byly rády, že si mohou popovídat zcela anonymně o svém životě s cizí osobou.

Tento výzkum mi napomohl rozšířit teoretické i praktické dovednosti. Poprvé jsem mohla sama vést rozhovory, které jsem následně analyzovala.

Musím říci, že ačkoliv jsem neměla tolik znalostí s výzkumem, tak jsem se nyní posunula o krok vpřed. S těmito získanými znalostmi dále mohu v budoucnu pracovat v rámci jiné práce.

Závěr

V teoretické části práce jsem vymezila především sociální fungování a životní situaci. Představila jsem také koncepte dle Bartlett a reflexivní zvládnání dle Navrátila. Dále jsem se zabývala modely a metodikou posouzení životní situace. Důležité zde bylo vhodně popsat posouzení životní situace. Tyto poznatky jsou klíčové pro následný empirický výzkum. Okrajově jsem popsala i azylové domy a principy pomoci, které nabízejí.

K výzkumu jsem zvolila kvalitativní strategii. Jako technika sběru dat byla zvolena narativní analýza, která byla doplněna polostrukturovanými rozhovory. Narativní analýzu jsem zvolila především kvůli tomu, že rozhovory jsou prakticky souvislým vyprávěním komunikačních partnerek. Jednotlivé otázky, které byly předem připravené, jsem využila minimálně. Zjištěná data jsem interpretovala vzhledem k dílčím výzkumným otázkám. Na základě výsledků analýzy rozhovorů jsem získala přehled o tom, co klientky uváděly jako důvody pro vyhledání azylových domů. Výzkum také objasnil, jakým způsobem klientky posuzují svou životní situaci. Závěr výzkumu ukázal, jak ženy vnímají svou situaci. Ženy se v azylovém domě ocitly především kvůli nepříznivým událostem, které je v životě potkaly. Většinou kvůli špatné finanční situaci, problémy s partnery, a že samy nedokázaly vyřešit svou bytovou situaci.

Co se týká reakcí matek na mou osobu, byla jsem překvapená. Komunikační partnerky se mnou ochotně spolupracovaly, věnovaly mi svůj čas. Rozhovory se uskutečňovaly v bytové jednotce matek, takže pro ně v domácím prostředí. Každá z matek podepsala informovaný souhlas, který je v příloze. Některé rozhovory trvaly déle, protože jsme odbočovaly od tématu nebo jsme se naopak dostávaly do větší hloubky. Většina prokázala pozitivní přístup k sociálním pracovnícím z AD. Tím pádem jsem usoudila, že mezi nimi panuje důvěra, která se přenesla i na mě. Z počátku jsem u některých komunikačních partnerek vycítila pocity obavy sdílet s cizím člověkem své obtíže. Avšak jsem se snažila navodit příjemnou atmosféru, přirozený zájem, snahu porozumět a vyslechnout. Tím si myslím, že veškeré bariéry zmizely. Můj dojem z matek byl velice příjemný. Celkově na mě komunikační partnerky působily otevřeně a upřímně. Je možné, že v tomto typu výzkumu může dojít zkreslení odpovědí vlivem studu. Jsem přesvědčena, že k ničemu takovému

v tomto případě nedošlo. Sledovala jsem slovní i mimoslovní sdělení a okolnosti v průběhu a rozhovoru. Audiozáznam též vystihl důležité momenty, které jsem nezachytila.

Tato bakalářská práce si kladla za cíl poznání problémů, se kterými se potýkají klientky azylových domů pro matky s dětmi, neboť tyto poznatky jsou klíčové pro posouzení a tedy pro rozhodnutí o přijetí klientky do AD a následnou efektivní práci s ní. Na své výzkumné otázky jsem dostala ve většině případů totožné odpovědi. Hlavním důvodem proč se ženy dostaly do azylového domu je ztráta bydlení vlivem neočekávaných událostí ve vztahu, špatná finanční situace, nepodpora ze strany rodiny a nemožnost si najít bydlení bez cizí pomoci. Ženy svou situaci hodnotí jako nepříznivou, avšak jsou vděčné, že existuje pomoc ve formě azylových domů. Poznatky z teoretické části a výsledky výzkumu by pak měly sloužit k doplnění znalostí a hlubší reflexi. Výzkumná sebereflexe je důležitá k vnímání vlastních pocitů, postojů a názorů.

Seznam použité literatury

1. BARTLETT, Harriett M. *The common base of social work practice*. New York: National Association of Social Workers, 224 s. ISBN 08-710-1054-2.
2. ČERMÁK, Ivo. *Metodologie psychologického výzkumu: konsilience v rozmanitosti*. Vyd. 1. Editor Marek Blatný. Praha: Academia, 2006, 138 s. ISBN 80-200-1450-0.
3. ČERMÁK, Ivo a Irena ŠTĚPANÍKOVÁ. *Kontrola validity dat v kvalitativním a psychologickém výzkumu*. Československá edice. 1998. s. 50-62.
4. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.
5. HOLLAND, Sally. *Child and family assessment in social work practice*. 1st pub. London: SAGE Publications, 2004, 184s. ISBN 0761949011.
6. CHRZ, Vladimír. *Možnosti narativního přístupu v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Psychologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-808-6174-112.
7. JANEBOVÁ, Radka a Martin SMUTEK. *Posuzování životní situace v sociální práci: sborník z konference V. Hradecké dny sociální práce, Hradec Králové 24. až 25. října 2008*. Vyd. 1. Editor Martin Smutek. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008, 322 s. ISBN 978-807-0414-194.
8. MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 183 s. ISBN 978-807-3677-398.
9. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 332 s. ISBN 80-717-8549-0.
10. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
11. MUSIL, Libor. *Ráda bych vám pomohla, ale: dilemata práce s klienty v organizacích*. ISBN 80-903-0701-9.
12. NAVRÁTIL, Pavel a Libor MUSIL. Sociální práce s příslušníky menšinových skupin. *Sociální studia*, Fakulta sociálních studií MU Brno, 2000, roč. 2000, č. 5, s. 127-163. ISSN 1212-365X.
13. NAVRÁTIL, Pavel. Posouzení v sociální práci. In *Reflexivita v posuzování životní situace klientek a klientů sociální práce (květen 2010)* 1. vyd. Univerzita Hradec

- Králové: Gaudeamus, 2010. s. 9-23, 15 s. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-038-2.
14. NAVRÁTIL, Pavel. Role sociální práce v pozdně moderní společnosti. In *Možnosti sociální práce na počátku 21. století*. 1. vyd. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2005. s. 37-52, 16 s. ISBN 80-86771-10-5.
 15. NAVRÁTIL, Pavel. Sociální služby a jejich hodnocení. *Sociální politika*, Česká republika: MPSV Praha, 2000, roč. 26, č. 10, s. 12. ISSN 0049-0961.
 16. ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 190 s. ISBN 978-802-1063-822.
 17. ŠRAJER, Jindřich a Libor MUSIL. *Kniha: Etické kontexty sociální práce s rodinou*. Vyd. 1. Editor Jindřich Šrajer, Libor Musil. České Budějovice: Albert, 2008, 150 s., ISBN-978-80-7326-145-0.
 18. ŽIŽLAVSKÝ, Martin. *Metodologie pro Sociální politiku a sociální práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003, 142 s. ISBN 80-210-3110-7.

Časopisy a jiné zdroje

19. CHENAIL, Ronald J. *Jak srovnat kvalitativní výzkum do latě*. Biograf, 1998. s. 29-37.
20. NAVRÁTIL, Pavel. Posouzení životní situace: úvod do problematiky. *Sociální práce/Sociální práca*, Brno: ASVSP, 2007, roč. 2007, č. 1, s. 72-86. ISSN 1213-6204.
21. NAVRÁTILOVÁ, Jitka. *Proces posouzení životní situace jako zdroj ohrožení dítěte (faktory ovlivňující posouzení ohrožených dětí)*. *Časopis sociální práce/Sociální práca*, Brno:AVSP, 2011, roč. 2/2011, č. 2, s. 40-55. ISSN 1213-6204.

22. Zákony

23. *Vyhláška č. 505/2006 Sb., ze dne 15. listopadu 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách*
24. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách*
25. *Zákon č. 65/1965 Sb., Aktuálně platný zákoník práce*

Seznam příloh

- 1) *Operacionalizace*, s. 60
- 2) *Informovaný souhlas*, s. 61

1) Operacionalizace

Dílčí otázky	Operacionalizovaná podoba	Doplňující otázky do rozhovoru
Jaké podpory a bariéry přivedly ženy do AD?	Co bylo hlavním důvodem příchodu do AD?	<p>Jaké okolnosti Vás dovedly do AD?</p> <p>Proč jste se ocitla v těžké situaci?</p> <p>Kdo vám doporučil konkrétní AD?</p>
	S jakými problémy se nejčastěji setkávají?	<p>Jak se snažíte vyrovnat s problémy?</p> <p>Kdo Vám pomáhá řešit vzniklé problémy?</p> <p>Kdo Vás nejčastěji podporuje ke splnění cílů?</p>
Jaká je jejich současná situace?	Jaké mají vztahy s rodinou?	<p>Stýkáte se s rodinou?</p> <p>Jestliže ano, pomáhají Vám finančně?</p>
	Jsou v současné době v pracovním poměru?	Máte nyní brigádu, nebo nějaký jiný vedlejší zdroj příjmů?
	Jakým způsobem tráví volný čas?	Jaká je každodenní náplň vašeho dne? Máte nějaké koníčky?

2) Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

pro výzkumný projekt: Bakalářská práce- Životní situace žen žijící v azylovém domě

období realizace: únor/duben 2014

řešitelé projektu: Jana Súkeníková

Vážená paní, slečno,

obracím se na Vás se žádostí o spolupráci na výzkumném projektu, jehož cílem je zjistit životní situaci žen žijící v azylovém domě. Metoda je formou rozhovoru v době cca 40 minut. Budete samostatně mluvit o svém životním příběhu, v rámci možností se zeptám na doplňující otázky. Celý rozhovor se bude natáčet na diktafon. Po přepsání příběhu do elektronické podoby nahrávku smažu. Nikde nebudou zmíněné vaše osobní údaje a jméno. Pokud s účastí na projektu souhlasíte, připojte podpis, kterým vyslovujete souhlas s níže uvedeným prohlášením.

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s účastí na výše uvedeném projektu. Řešitel/ka projektu mne informoval/a o podstatě výzkumu a seznámil/a mne s cíli a metodami a postupy, které budou při výzkumu používány, podobně jako s výhodami a riziky, které pro mne z účasti na projektu vyplývají. Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou použity jen pro účely výzkumu a že výsledky výzkumu mohou být anonymně publikovány.

Měl/a jsem možnost vše si řádně, v klidu a v dostatečně poskytnutém čase zvážit, měl/a jsem možnost se řešitele/ky zeptat na vše, co jsem považoval/a za pro mne podstatné a potřebné vědět. Na tyto mé dotazy jsem dostal/a jasnou a srozumitelnou odpověď. Jsem informován/a, že mám možnost kdykoliv od spolupráce na projektu odstoupit, a to i bez udání důvodu.

Tento informovaný souhlas je vyhotoven ve dvou stejnopisech, každý s platností originálu, z nichž jeden obdrží moje osoba (nebo zákonný zástupce) a druhý řešitel projektu.

Jméno, příjmení a podpis řešitele projektu: _____

_____ V _____ dne: _____

Jméno, příjmení a podpis účastníka v projektu (zákonného zástupce): _____

V _____ dne: _____

Summary

Životní situace žen žijících v azylovém domě

Life Situation of Woman in The Shelter

Jana Súkeníková

The bachelor work devotes problems in the social act, which can bring mothers with children to the shelter houses. The main research question sounds: „*What way of life brought women to the shelter?*“

The theoretical part of this work includes definition social functioning, the concept of living situations. The subsequent term, models and methodologies situation. This part describes characteristics and activities of shelter houses for mothers and children in crisis too.

The second, empiric, part is composed of the methodological section. For this research used a qualitative research method. The third section contains a description of the equipment that I have examined. This section presents the research sample and the results obtained from the interviews.